

ANUL VI.

CLUJ,

1908.

RĂVAȘUL

Revistă culturală ilustrată.

ÎNTEMEIĂTORUL REVISTEI: DR. ELIE DĂIANU.

Apare odată pe lună.

Prețul abonamentului pe an 6 cor.

În străinătate 8 cor.

Adresa: Cluj (Kolozsvár) str. Jókai 6.

Cuprinsul Nr. 24—25.

Al. Ciura: Crăciunul Împăratului. —
Al. P. Dafin: Suferința. — E. L.: Cle-
ricii din Gherla la Șimleu. — Urme
istorice din 1758--1760. — I. Roșioru:
Rugăciune. — Un preot ortodox Rom în
din Bucovina: Scrisoare din Bucovina.
— I. E. Oltean: Jalea ingerului. —
Memoria lui Vulcan în Beiuș. — A.
Cotruș: Meditație. — Stefan Pop: Ro-
mânii la conciliul din Florența. — I.
G. Cârstea: Ce este critica biblică?
— Im: Revista bisericească. — Din
«Călimdarul dela Cluj» pe 1909. —
Crestături. — Cronică. — Cărți — Re-
viste — Ziare. — Posta Redacției. —
Registrul publicațiilor din «Răvașul»
1908.

Tipografia »Carmen«
Petru P. Barițiu în Cluj (Kolozsvár).

Intre băncile mai mari

„ECONOMUL“

din CLUJ—KOLOZSVÁR

oferă, pe lângă garanția cea mai mare, procentul cel mai avantajos pentru depuneri spre fructificare.

Depunerile se plătesc de regulă, amăsurat cu situația casei, imediat și fără abdicere.

Depuneri se pot trimite și prin postă pe speșele institutului.

Pentru depuneri de ale bisericilor și instituțiilor culturale și filantropice se fac condițiuni escepțional de favorabile.

Capital acționar și rezerve . . .	χ.	620.000
Depuneri	»	1,500.000
Esconturi	»	2,300.000

BCU Clasa Nouă sistem Arhivar și sigură contra focului și spargerii pentru depozite.

Casete Selfmen pentru mici economii.

Condițiuni favorabile pentru discounturi de cambii și pentru împrumuturi hipotecare.

Filiale în Gherla, Mureș-Ludoș, Panteu.

Expozitură în Aiud, cari asemenea primesc depuneri și fac toate operațiunile de bancă.

Directiunea.

Atelier tipografic instalație cu electricitate!

Ori ce soi de tipărituri eu gust luate, și eu prețuri foarte moderate, rog comandați spre mulțămire la:

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj.

Ferencz József-ut Nr. 58.

Telephon 756.

Telephon 756.

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp. Petru P. Barițu	Adresa: Jokai u. 6. Abonamentul pe 1 an 6 cor. » pe o jumătate de an 3 cor.	Intemeietorul foii Dr. E. Dăianu.
---	--	--------------------------------------

Crăciunul Împăratului.

—o—

După François Coppée.

În ajunul Crăciunului din anul 1811, Napoleon lucrează singur, la 10 ore noaptea în locuința lui din Tuileries.

În camera lui de lucru e penumbră; ici-colo strălucesc prin întunecate câte-va obiecte de aur: cadrul unei picturi ce nu se poate recunoaște, ornamentele cari împrejmuiau un fotoliu și o perdea groasă.

Luminile să răsfărgeau, sub paravan, numai asupra mesei de scris, pe care erau îngrămădite harte și notițe, cari purtau semnatura N. în culoare verde; și coroana.

Împăratul lucra de două ore; fruntea lui puternică, în mijlocul, căreia atârna o șuviță neagră, era plecată asupra hartelor geografice și asupra actelor cari precizau numărul oastei sale. Fruntea lui é plină de gânduri, îngreunată, după cum é și lumea, pe care vrea să o cucerească.

Harta din fața lui înfățișează Asia. Cesarul scrutează, cu degetul său arătătoriu de o nervositate feminină, drumul ce duce, prin Persia, la Indii.

Voia cu ori-ce preț să ajungă în India, pe uscat. Flota lui era deja nimicită și nu mai era nici un mijloc de cucerire decât atacarea Angliei chiar în punctul cel mai bogat al coloniei, prin pădurea minunată a palmierilor, sub egida flamurilor încununată cu vulturi.

Până acum să putea mândri numai cu gloria lui Cesar și alui Carol cel Mare, dar acum era dornic și de gloria lui Alexandru cel Mare. Cunoștea doar Orientul și 'n urma lui rămăseseră adevărate legende... Nilul îl cunoștea, în calitate de general slab, cu părul lung, călare pe o cămilă. Eată acum va descinde pe țărmul Gangelui în mantia splendidă împărătească, pe spatele unui falnic elefant. Știa el bine cum avea să-și câștige dragostea și admirațiunea masei. Departe,

În răsărit, avea să împartă porunci soldaților cu fața de bronz și cu turbane albe; între oficerimea lui să vor amesteca și indienii încărcăți cu strălucitoare pietri scumpe. Apoi va scruta după viitorul lui în fața idolilor cu zece brațe, dupăce Sfinxul din Egipt, în fața căruia a stat pierdut în reverii, rezemat de manierul sabiei, n'a putut să-i deslușască, pe atunci, taina viitorului.

El avea să fie împăratul Europei și sultanul Asiei. Acești doi titli sunători aveau să i-se graveze oarecând pe piatra mormântală.

Singură Rusia îl zădărnicea visul acesta. Neputând intra în legături de pretenie cu țarul Alexandru cel șovăitoriu, spera să-l înduplece cu învingerea aceasta din Orient. Și mâna mică și nervoasă a Cesarului trecea tremurând peste harte, răsfoia volumele și registrele verzui ale armatei sale, ca să-și poată da samă de puterea ce-i sta la îndemână.

Spera că are să târască după sine pe acest tiran al Nordului dimpreună cu oardele lui de barbari călăreți, pentru a subjugă Răsăritul.

Era o misiune vrednică de geniul și vanitatea lui, ca să ajungă împărat al Europei și sultan al Asiei!

Și dacă va atinge vreodată ținta aceasta înaltă, nu-i era teamă, că imperiul lui avea să se distrame, ca Macedonia cea atât de puternică odinioară.

Incepând cu ziua de 20 Maiu, Napoleon avea un băiat, care era să-i stăpânească gloria și puterile.

Cesarul să gândește cu un zimbet luminos la copilul lui, care durmea alături, în strălucitul palat.

Deodată tresări, ridicându-și capul. Nu înțelegea de unde pătrunde în camera lui zăvorită cu groase perdele acest sgomot tâmpit. I-să părea mai întâi că era zumzetul albinelor de aur brodate pe perdelele de mătase. Cesarul ascultă cu în-ordine, apoi se trezește deodată.

— Adevărat, e sara Crăciunului. Sună clopotele pentru liturgia dela miezul nopții!

Clopotele Parisului vesteau nașterea lui Hristos; erau aceleaș clopote, pe cari Bonaparte le așezase din nou în turnuri, spre liniștirea sufletească a cetățenilor. Înainte cu câteva luni, cu privilegiul nașterii moștenitorului, aceleaș clopote vesteau, în graiul lor de aramă că cerul dăruise un moștean Cesarului, confirmând prin aceasta trăinicia stăpânirii lui.

În noaptea aceasta însă, în noaptea rece scăldată în razele luni, clopotele sunau tot atât de falnic, ca și cu privilegiul luptei dela Austerlitz, cu toate că sunau în amintirea unui copil al unui tâmplar sărac, născut într'un staul; și multă vreme trecusă decând răsunase 'n lume.

imnul ceresc, în noaptea înstelată: »Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pre pământ pace, între oameni bunăvoire«.

Împăratul ascultă dangătul clopotelor. Îşi aminteşte copilăria lui petrecută în mizerie, îşi aminteşte familia grea, care aştepta aceasta slujbă de noapte, în vremece mamă-sa sta în fruntea mesei, oferindu-le o cină modestă, câteva castane. Copilul lui, copilul Cesarului glorios, nu va avea o soarte așa de umilită, ci va stăpâni lumea întreagă.

Clopoatele sunau neîntrerupt în noaptea clară. Soldatul de straje dela poarta Tuileriilor, să plimbă din ce în ce mai repede, ca să se încălzească, în vreme-ce îi trece prin minte o colindă, învățată de mult în satul lui, pe genunchii mamei sale. Gândindu-se la micul Isus din iesle zâmbeşte ușor sub mustețele dârze. Singur împăratul nu să înduioșează de glasul clopotelilor, ci să gândește numai la copilul său și atunci îl copleși deodată dorul puternic de a-l revedea.

Să ridică, bate din palme și numai decât apărură un servitor, care luă un sfeșnic în mână, la un gest al stăpânului. Cesarul trece prin salele tăcute, intrând în camera micului rege, dimite cu un gest daica și servitoarea, oprindu-se la leagănul copilului.

Micul prinț doarme adânc, în valurile mătăsurilor și a dantelelor, abia i să vede căpșorul dulce și o mânăuță grăsuță, deasupra plapomei. Leagănul acesta curat și nevinovat era împrejmuit de un cadru de purpură, care să asemăna cu sângele. Era un simbol acesta al valurilor de sânge ce vor curge, pentru-ca acest căpșor slab încă, să poată purta odată coroana cea mai grea și pentru-ca această mânăuță, care să asemăna cu o floare să poată stăpâni atâtea drepturi înmăgăzinate, Napoleon II privește țântă, să gândește — un vis al îngâmfarei omeștii — cum se vor apropia de acest leagăn, tremurând de sfială, cei mai înalți dignitari ai curții, eroi mai vestiți de cât ai lui Omer ministri și senatori; cum Iacobinii ucigași de regi, mascați în uniforma imperială, abia vor cuteza să cërșească mila de a putea săruta mânăuța acestui copil...

În dangătul clopotelor, Cesarul pierdut în reverii, deslușia, în depărtări infinite, pașii domoliți ai oștirii lui, pe drumurile înzăpezite ale Germaniei și ale Poloniei, auzia infundate bubuituri de tunuri...

Împins de vanitatea lui de părinte, se gândea cu îndoită mândrie la glorioasa lui oaste, cu care avea să cucerească Rusia și India. Se jura că are să lase de moștenire fiului său toate tronurile din Europa. Petersburg-ul a fost o jucărie; va mai câștiga încă astfel de jucării pe seama viitorului împărat. Ii va da titlul de Emir al Meccei, rajah al Benares-ului. Ah, pentru ce nu sunt mai fecunde mamele francezel! Pentru-ce nu poate avea la dispoziție măcar două milioane de luptători,

când se simţea că nimeni nu poate fi în stare să i-să opună? Atunci ar lăsa, drept moştenire, lumea întreagă în mânuţele fragede ale acestui copil.

Visează Cesarul...

Visează, fără să înţeleagă sfânta glăsuire a clopotelor, fără să se gândească măcar o clipă la Cel ce stăpâneşte ţările, în faţa căruia împărăţiile lumii sunt scurmături de sobol.

Adâncit în reveriile lui, nu bănuieşte, că câmpiile de gheaţă dela Berezina vor îngropa în curând glorioasa lui oaste şi că cel din urmă drapel al ei, avea să fie zdrenţuit la Waterloo... Nu bănuieşte chinurile prometheice, cari îl aşteptau pe o insulă solitară în mijlocul Oceanului, şi cu atât mai puţin bănuieşte soarta tristă a acestei odrazle împărăteşti: un oficer palid, în uniforma albă austriacă, tuşind sec printre frunzele ofilite ale parcului din Schönbrunn.

Şi, în vreme-ce împăratul clădeşte palate aeriene, visând de puterea mondială a urmaşilor lui, inchipuindu-şi că el singur va fi slăvit, în zorile îndepărtate ale vremilor viitoare, ca o figură mitică, ca un nou Marte, împrejmuît de cei doisprezece generali neînvinşi, — clopotele în dangănul lor biruitor, vestesc lumii slava copilului născut în umilul Betleem, care a cucerit lumea întreagă înainte cu nouăsprezece veacuri, dar nu prin încăierări sângeroase, ci cu cuvântul păcii şi al dragostei, şi a cărui stăpânire sufletească va dura veci de veci.

Al. Ciura.

Suferinţa.

Un înger sfânt stă pază în umbra vieţii mele,
Nedespărţit tovarăş în ceasurile grele,
Un duh de împăcare cu zvonul lin, ceresc:
În umbra Suferinţii adesea odihnesc,
Şi gândurile mele în ea îşi află pace
Când răutatea lumii în suflet numai tace.

Duioasă Suferinţă, tu înger sfânt de pază,
Coboarâte azi iarăşi şi 'n sufletu-mi te-aşază,
Să simt suflarea-ţi lină şi adânc fiorul tău;
Căci prea m'apasă lumea cu a ei porniri spre rău
Şi prea mă pierd în pleava gândirilor deşarte!
...O, poartă-mi visul, dorul, spre alte zări, departe!...

In suflet stăpâneşte o aprigă simţire:
 E dragostea de lume, e dorul de mărire;
 Mă 'ntunecă viaţa cu strălucirea ei;
 Mă farmecă cuvântul prietinelor mei;
 Şi Dumnezeu din ceaţă abea de se mai ştie.
 ...Murind răsună în suflet eterna simfonie...

Tu înger sfânt de pază, duiosă Suferinţă,
 Imi ştii povestea vieţii, 'ntreaga mea fiinţă
 E 'ncredinţată ţie, ca s'o povăţueşti;
 Cu ochii tăi albastri limanul îl priveşti;
 Isus, izvorul păcii acolo mă aşteaptă:
 Din lumea cea 'nvrăjbită spre pace mă îndreaptă!

Dezvăluie-mi frumoasa, feerica poveste
 Ce dincol' de hotare, în altă lume este:
 Limanul cel de pace, în care necurmat
 Se bat a vremii valuri cu zvon adânc, uitat...
 Uimită vede acolo privirea 'nlăcrămată
 O mare 'mpărăţie de dragoste curată!

Puterea ta mă frânge: credinţa mi-o 'ntăreşte;
 Suflarea ta mă arde: nădejdea-mi primeneşte;
 Durerea ta, adâncul, năpraznicul tău foc
 Dă inimii iubirea eternului noroc.
 — Un drum e spre mărire, e drumul suferirii;
 ...Mergând, te tot alintă din sfere, lin, zefirii...

Cu lacrima durerii pe sufletu-mi pribeag
 Să trec la nemurire — mi-e visul cel mai drag!

Al. P. Dafin.

Clericii din Gherla la Şimleu.

— Impresii —

Prietinului Lisandru.

În gara oraşului Dej, într'una din zilele senine ale lui August, bucuroşi de clipa revederii, ne strângeam cu căldură mânilor un grup de teologi de vre-o patrusprezece înşi. Eram ardelenii de pe cele două crengi ale Someşului aşteptând plecarea trenului. Cătră oarele unsprezece bălaurul de foc sbura cu noi spre Şimleu.

Seninul ceriului ne însenina mult, dându-ne nădejdea unei călătorii plăcute. Țintuit par'că, de-o patimă, privirea-mi îmbrățişa la geam frumoasele locuri necunoscute. Abia eşi din gara Dejului și dealuri mari acoperite cu păduri bogate, ofer ochilor priveliști încântătoare amintindu-ți cu romanticismul lor de fapte »vitejești« ale legendarului *Pintea viteazul*. Acuși-acuși le strătae câte-o vale adâncă în verdele căreia vre-un sat își adăpostește căsuțele de stuh. Uneori din bogăția de verdeată să deslusește abia turnul țuguat al vre-unei biserici.

Eram cufundat în contemplarea locurilor acelor frumoase, ce sburau în goană nebună în partea de unde veneam, încât îmi uitasem de colegii, cari împărțiți în grupe, să întrebau unii de cele petrecute în răstimpul de când părăsiră seminariul, alții discutau cu foc ceva chestii ce frământă mințile tinere, iar vre-o doi, mai șăgalnici, făceau cu glumele lor pișcăcioase clipe amare unui jidănaș mucălit, care cercasă să afle dela dâșii ținta călătorii noastre.

Alătura Someșul își rostogolește valurile limpezi lăsând să se zărească până departe apele ca o dungă albă uriașe. Acuși dealurile să apropie așa mult de olaltă, de pare că vor să închidă calea. Să departă apoi pe încetul deschizând un șes mare, întins până departe, pe care alături de păpușoiul ciucălos lanuri de grâu învrăstate cu ogoare proaspeste își mlădie bogăția de spice, ce-și închină capul sub greutatea roadei îmbelșugate.

Era trecută o oară după prânz. Trenul mergea pe sub un deal înalt, alb, văros, împetrișat cu arbori mari, rari de tot. Priveam curios acest deal alb de care numai în așa numitul »Meseș« poți vedea, când discuția vehementă a colegilor cu un ungur fălos, ca tot neamul său, îmi atrasă atențiunea. Nu-i vinea omului a crede că și Românii

sunt oameni voinici, înalți, și ținea Mortiș că nu mai există încă un român așa chipeș, ca avocatul român G. Pop din Zălău. Ca să-i dăm ungurului o dovadă eclatantă numai decât ne dăm la iveală toți cei mai voinici dintre noi, și rămâne ca opărit, când ne vede așa mulți care de care mai bine închegat. Mirarea însă îi e și mai mare, când la stăruințele tuturor să ridice de pe laviță colegul P. Vlăduțiu întrecându-i și pe cei mai voinici cu înălțimea dela umeri în sus. Uimit ungurul, când îl vede înălțându-se cu fruntea până 'n podina cupeului erumpe într'un: »Ptiu (urmat de o înjurătură națională caracteristică) încă n'am mai văzut un valach așa lung«, la ce i-să răspunde din partea noastră cu un hohot de râs.

Trecuți dela Zălău pe încetul începea să ne cuprindă oboseala călătoriei. Era târziu după prânz. În gara »Sarmaság« așteptând schimbul trenului ne mai înviorăm puțin. Aici băgăm numai bine de seamă cu câtă îngrijire părintească să poartă ocărnuirea față de cetățenii săi. Numai aici am luat seama bine la garda ce ne petrecea deja de mult, ca să nu ni-să întâmple ceva pe drum. Era o ceată de jandarmi mai pe cât noi. Îi trimitea și pe ei stăpănu-s'o la »Astra« generală românească.

Soarele s'aplecă spre asfințit. În inima tuturor să strecura o liniște tainică. Așteptam clipa sosirii. Câteva case și dealuri cu podgorii bogate ne vestesc Șimleul. Fețele să înseninează de odată. Un șuierat scurt, ce trezește ecourile dealurilor, și trenul să oprește. Glasul pițigăit al conducătorului spune »Szilágyosmlyó«. Colegii sălăgeni ne întimpină cu »bun sosit«. În mijlocul grupului lor un domn scurt, gros, gras, cu o înfățișare ostenită, dar prietinoasă ne primește cu drag. O stradă lungă-lungă, nepavată, cu praful gros, în care roata lasă urme adânci și care pe vreme ploioasă să face un noroiu cleios, e singura stradă de dai Doamne. De-a lungul ei să înșirue de ambele părți gospodării vechi, alătura de clădiri noue în stil modern.

Lumea acea de amestec de neamuri să uită curioasă la noi. Acei străini, pe cari nu-i interesa nimic din toate frământările noastre, decât numai câștigul, ne petrec cu ochi în cari se oglindește un suflet lacom.

La cuartir am primit programul pe timpul cât aveam să-l petrecem aici. Apoi ne împrăștiem prin oraș. Ne îndreptăm mai întâi spre pavilon. O mulțime de țesături foarte frumoase: covoare, invelitori, fețe de perini, cătrințe, ștergare, etc., toate eșite așa din războiu ori împodobite cu cusături alese împodobiau lojele. În treacăt mi-am însemnat și câteva nume de-a proprietăreselor acelor lucruri: D-na Hossu Longin n. Pop, D-șoara Șteer, D-șoara Stanciu, D-șoara Terica

Pop, etc. Cu aceasta am văzut și espoziția etnografică sălăgeană, căci de fapt aceasta era.

Pavilionul era în nemijlocită apropierea gimnaziului rom.-cath, — un edificiu vechiu, în grădina de pe locul fortăreței de odinioară a principilor Báthori. La intrare în grădină să înalță deasupra porții un turn, azi gol pe dinlăuntru, rămășița vechilor metereșe. Pe frontispiciul lui abia să pot desluși conturile emblemei principilor. E la înălțimea de câțiva metri, și fiind aproape ștearsă de asprimea vremilor nu să poate descifra bine. Tot asemenea să văd numai abia urmele unor cifre de ani. Anevoie citești 15... Față'n față cu acesta de ceia parte a grădinei se ridică — purtând pecetea vremilor de vitejie — un alt turn, cu fereste ce să deschid în toate direcțiunile. Nu de mult — spun — băieții își făceau jucării în ele urcându-se până în vârful lui, — să vede a fi avut mai multe rânduri de fereste, cari azi sunt niște spărturi mari — până ce, odată, i-s'a surpat inter-nul. Azi i-au aplicat o ușe și țin ghița orașului în el. Spun oamenii, că o subterană ar conduce din el până la nește ruini de pe dealul »Măgura«, cari spun, că ar fi ale unei fortărețe mai vechi. O legendă spune, că năvălind odată o ceată nu mare de Turci prădalnici asupra cetății din jos — unde e azi orașul — au cuprins'o fără greutate fiind slab apărată. În fortăreța de sus — de pe Măgură — să aflau câțiva soldați. Un trâmbițaș a suflat marșul de războiu, la ce Turcii, crezând că vine ajutor creștinilor, au rupt'o la fugă și astfel a scăpat cetatea. Azi despre fortăreța de-asupra vorbește numai un morman de ruine, iar turnurile fortăreței de jos abia să mai țin și dacă pietatea față de trecut a celor ce le stăpânesc să va dovedi și în viitor tot așa, atunci azi-mâne să vor prăbuși în nimicire aceste mărturii ale trecutului.

Noi Românii suntem încă slabi aici. În afară de poporul muncitor avem abia 7—8 familii de inteligenți. Cu tot numărul mic însă au atâta bărbăție și atâta suflet de jertfă, câtă rar întâlnești. Primejdia ce-i amenință pe ei și poporul sălăgean le-a dat îndemnul să-și izvo-dească o tipografie »Victoria«, în care să tipăresc două organe de publicitate, unul bisericesc, iar altul politic-cultural: »Păstorul sufletesc« și »Gazeta de Duminecă«, cărora le-au dat frumoasa menire de-a trezi și de-a întări conștiința națională.

Biserica românească e în fruntea pieții. Și de catedrală în vre-un oraș i-ar sta bine; aici însă are modesta menire de-a sluji de biserică parochială, la altarul căreia slujește, acum aproape de o jumătate de veac, în tovărășia fiului său, bătrânul vicar al Silvaniei, A Barboloviciu. Când îl vezi îmbrăcat în sfintele odăjdii pare un patriarh al vechiului răsărit uitat de vremile bătrâne aici pe aceste plaiuri... Glasul

Însă 'i-aşa de tinăr, ca inima, în care focul dragostii de neam, lege şi limbă arde cu puterea ce-o dă începutul. Pare că-i văd figura magică ridicându-se ca să rostească cu tineresc avânt cuvântarea de bineventare a comitetului central în numele Despărţământului Şimleu.

Casina e în noul edificiu al băncii »Silvania«. Am cercetat-o — cu toată oboseala călătoriei, la invitarea colegilor sălăgeni — încă în seara zilei de sosire. Câţiva tineri: iurişti şi diferiţi oficanţi, după recomandăţia reciprocă, retraşi într'un colţ îşi văd de prietenii şi cunoşcuţii lor. Printre puzderia de jurnale de tot felul, între care vre-o câte-va şi din Tară, erau amestecate vre-o 2—3 părechi de cărţi; mai ştii, ţineau poate locul unor reviste.

* * *

Era 'ntr'o Joi, ziua 'n care avea să sosească comitetul central. După-ce mai scăpăm de probele de chor, coala pela ujină, împreună cu un coleg. ieşim în plimbare la păduricea din marginea oraşului. A hoinărl prin oraş nu aveam chef. Te 'neca praful. Il răscolesc trăsurile, cari au acum bun prilej să-şi afle rostul cu de-adînsul, ori vre-un vânticel făcându-şi jucărie il înalţă 'n suluri lungi presărându-l apoi în ochii trecătorilor ori asvărindu-l pe ferestrele deschise în vre-un salon. Trecurăm prin gară. Pe-o şosea, printre dealurile păduroase, nişte Români treceau spre casă. Veniau şi ei dela Şimleu. Să căliseră bine oamenii de ţuca jidanului, căci cât te-ai şterge la ochi au răpezit o buuă păruială, apoi dispărură iute-iute în goana telegarilor focoşi. Bag' seamă în cinstea adunării de mâne închinaseră creştinii aşa cu suflet. Cu gândul la acei oropsiţi ai sorţii intrăm în pădure.

La poalele ei să scurge lin un părăiaş, dincolo cărămidari zoresc turnarea lutului în forme, il netezesc şi-l răstoarnă pe arie să se usuce. Un cuptor fumegă încă de focul ce-i arsesc cărămidile.

O căărăuşe şerpuitoare duce pe coastă la deal. Pe sub crengile de cărpeniş tinăr îmbucate în formă de arcuitură ne îndreptăm spre o bancă ce să vede mai la deal. Câte-va clipe petrecem aici în tihnă, departe de zgomotul lumii, dar mai ales în aerul curat al pădurii. Ne face atâta bine aerul acela curat.

Avuserăm o noapte fără hodină. Eram adecă încuartaţi în gimnaziul rom.-cath. şi peste uliţă era hotelul principal. Aici gentilul deputat al »Ţării Oltului« îşi espunea principiile unei împăcări între Români şi Unguri înaintea unor domni maghiari. Fireşte, s'a întâmplat între pocale şi cu un mare gaudium, căruia în dădeau domnii auditori espresiune într'ăşa chip, că nu cred să fi fost vecin, care să i' putut gusta odihna în noaptea aceea până târziu. Del' asta va fi fost »aldămaşul« serbărilor, ce în ziua următoare aveau să se înceapă. Iar

În spre ziuă era de nesuferit uruitul nesfârșit al trăsurilor. Incepeau oaspeții să sosească cu noaptea 'n cap și de unde mai numai ieri orășelul acela unguresc arăta puțină mișcare, acum totul devenia pe încetul o mișunărie de oameni, ca 'ntrun furnicar unde ai aruncat o petricică.

După datina Românului, de-ași începe ori-ce lucrare cu cererea ajutorului lui Dumnezeu, adunării îi premergea sfta liturgie. E servită de preoți frunțași — între cari distinsul protopop al Bistriței G. Domide în odăjdii admirabil de frumoase împrumutate pentru acest prilej dela espoziția atelierului de țesături românești din Orăștie — în frunte cu încărunțitul vicar al Silvaniei. Cântările le-a executat corul nostru al teologilor, pe care-l mai auziră Șimleuanii încă odată, tot aici, cu vre-o doi ani înainte. Cu cât era altul acum!

Trecuse de 11 ore când să sfârși sfta liturgie. Biserica să umpluse de lume, cât nu-i mai încăpea. Vicepreședintele »Asociațiunii«, dl A Bârsanu, într'o tăcere solemnă deschide adunarea printr'un discurs binegândit și pătrunzător. Lumea acea multă, de tot felul, asculta cu sfântă evlavie, par'că, vorba frumoasă, dulce, cuminte a profesorului dela Brașov, și puteai ceti pe față cum să pătrundeau oamenii de ele. Vorbește tuturor Românilor de bine, iubitori de neam, le aduce aminte tuturor cărturarilor români de sfânta datorință către milioanele de plugari în opinci, cari sunt temeiul vieții noastre ca neam, rădăcinile cari dau sucule vieții neamului nostru românesc. Acești țărani trebuie ridicați la lumină, la cultură, din întunerecul neștiinței, căci la din contră »când aceste rădăcini să vor putrezi, sau să vor usca, întreg arborele este amenințat cu peire«. Deviza tuturor trebuie să fie totdeauna, dar mai ales la astfel de adunări, aceasta: »Totul pentru cultura noastră, totul pentru asigurarea viitorului neamului nostru«.

N'am putut însă fi de față până la sfârșitul ședinței, pe cum nici la celelalte ședințe, datorința de chorist chemându-mă aiurea.

În seara aceleiaș' zile să predă piesa tratrală improvizată anume pentru aceste serbări de dl Dr. D. Stoica: »Moisă Păcurariul«. Publicul românesc, care numai la zile însemnate, rar de tot, mai vede și aude artă românească, umple colosalul pavilion. Și era așa de frumos să privești scena acea românească, imitarea atât de naturală a ciobanului dela munte. Îți făcea impresia, că te afli în vre-unul din pitoreștile sate românești dela poalele Negoiului ori ale Surului, în mijlocul aceluia popor frumos de ciobani, și numai murmurul nesfârșit și aplauzele sgomotoase ale publicului imens îți aducea aminte de locul unde te afli. Cu deosebire Dl. Bănuțiu, a fost pe deplin stăpân al rolului său. M-a pus însă în uimire faptul, că diletanții, ales, după culise întrebunțau

și alt graiu, nu numai cel românesc. Când apoi către miezul nopții să sfârșește teatrul publicul să împrăștie în pâlcuri spre casă. Numai prietini ce nu s'au văzut de mult, ori cei chefuitori să întârzie pe undeva la câte-o halbă de bere.

În după amieza zilei din urmă petrecută în Șimleu, am cercetat expoziția de țesături românești ale atelierului din Orăștie. O domnișoară simpatică dă lămuriri de lipsă cu multă îndămânare de vorbă, după graiul limpede, frumos, dulceag al Românului apropiat de granița României. Să plângă însă de o nepăsare mare, cu care întimpină publicul expoziția. Nu s'îndeamaă, spune, oamenii s-o cerceteze, nici măcar s-o privească, necum să cumpere ceva de aducere aminte. Și, doamne, multe parale s'au mai risipit pe toate nimicurile străine! Cuprinde jumătate sala de gimnastică — căci jumătate și-o păstrase despărțământul Șimleu pentru o expoziție etnografică Sălăgeană, restrânsă însă la nește tablouri ale bărbaților de înșămnătate ce i-a dat neamului românesc Sălăgiul. Intreagă arta textilă românească e așa de bine reprezentată în această expoziție. Afi aici modele din cele mai frumoase și mai curate porturi românești de pretutindenea, unde numai s'a păstrat curat. Pe un părete atârnavo covoare de mare preț. Mai în fundul sălii într'un colț era un pat țărănesc de pe care atârnavo învălitore artistice, iar vre-o opt perini să înșirau una peste alta îmbrăcate în fețe țesute cu nește alesături migăloase. Pe un cuier erau atârnavo lucrări mai mărunte: cămeși cusute foarte frumos, ii, șurțe, catrințe, străiți, etc. toate care de care mai artistic și cu gust lucrate. Pe vre-o două mese, la mijloc, erau modeluțe mărunțele de cusături și țesături, câteva perinuțe de divan, și vre-o trei rânduri de de odăjdii preoțești de-o frumseță ș'o trănicie deosebită. Dar, dupăcât știu, nu s'a vândut nici unul, deși prețurile erau cât să poate de moderate, cel mai scump doar 100 fl. Jidani din Pesta, din Galiția, liferează însă într'una razele lor scumpe și rele la comanda bunilor nostri preoți și credincioși români. Și'apoi ținem adunări mari, ne dăm ifoase de conducători, ne organizăm pe toate terenele, etc., etc. Sărac simț de »organizație!«

Seara, ultimul moment solemn al acestor serbări, avea să fie concertul. În programul nost un punct de forță ni-e destinat nouă chorului teologilor români din Gherla. Era punctul cu balada lui Vas. Alexandri: »Brancoveanul Constantin«, pusă pe note pentru patru voci, cu acompaniament de pian, de cel mai bun artist al nostru de aici, Dl Iacob Mureșanu, din Blaj. Și aveam deja promisiunea, că vom fi acompaniați de însuși autorul. A și venit. Iar când a apărut între noi la probă l-am întimpinat cu însuflețite urale. Temerea de nesucces ne

dispăru cu desăvârşire, când la sfârşitul probei acesteia maestrul ne spune, că e prea îndestulit cu succesul ei şi ne asigură, că şi mai bine are să ne succeadă la producţia generală. Şi ar fi şi urmat — căci încurajările maestrului ne electrizară şi învinsese în noi ori-ce îndoială — de cumva mânia ceriului nu s'ar fi deslănţuit cu toată furia asupra păcătosului pământ sub tot decursul concertului nimicind astfel cu totul orice succes. A fost însă înălţător un moment dela sfârşitul concertului, când deputatul D-l Dr. Iuliu Maniu, de origine Sălăgean şi dânsul, în faţa noastră a choriştilor a îmbrăţişat pe maestrul Mureşanu, cu vorbele: »Ţi gratulez, frate Iacobe, şi D-zău te ţină încă multe zile spre cinstea neamului românesc, Ţie atât de iubit«. Atâta doar i-a fost şi răsplata, mai aleasă şi mai de preţ decât orice flori, câte s'au risipit pe acea scenă, dar din cari totuşi i-s'ar fi putut face şi dânsului parte de vre'un buchet, din partea unora, ca un semn al recunoştinţii, iar pentru maestru ca un semn de aducere aminte.

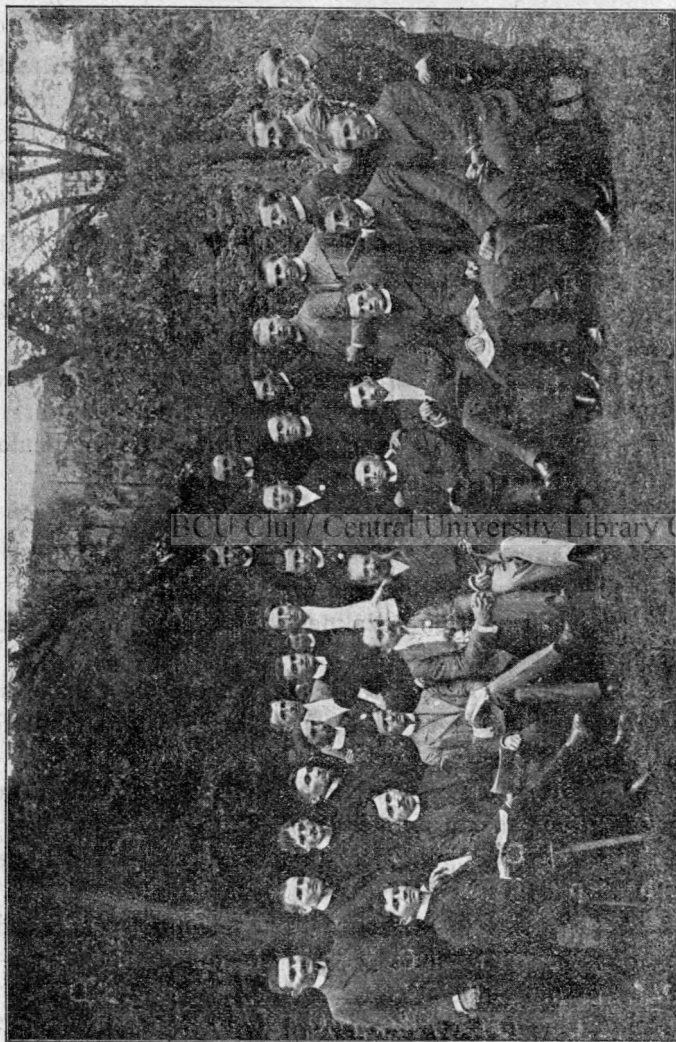
După concert tineretul — ba şi unii mai vrâstnici — s'aprinde într'un joc animat. Retras la o parte am privit câţva timp la părechile de tineri şi fecioare, cari sburau pe dinainte-mi alintându-să de aripile fericirii. Foşnetul rochiilor de mătasa cea mai grea, amestecat cu râsetul argintiu al porumbeţilor imbujorate să perdea în vâjiitul mulţimei văluroase, din care să desprindeau, în răstimpuri, aşa de plăcut acordurile armonice ale muzicei lui Braşoveanu din Sibiiu. Când şi când răsunau de-a lungul vastului pavilion glasurile întărate ale aranjierilor, comandând frumoasa „romana“, ori cerând dela public ordine. A fost adecă o mare indesueală până către pauză, când apoi s'a mai rărit publicul.

Frânt de oboseală abia aşteptam zoritul zilei. În sfârşit, pe-o dimineaţă senină şi răcoritoare, după furtuna de seara, apucăm înapoi drumul bătut cu vre-o două zile înainte, călăuziţi până departe de aceeaş trupă de *jandarmi*, şi urmăriţi de aceleşi impresii, cari ne stăpânesc şi acum.

EL.

Meşteşugul unei aforisme e simplu; o figură retorică, de obicei o comparaţie şi aforisma e gata. Prostia nu e că ai făcut un lucru uşor, ci adevărata prostie este când sbârceşti fruntea, ridici nasul în sus, socotind că ai însemnat o idee extraordinară.

Delavrancea.

Corul teologilor din Gherla în jurul compozitorului Iac. Mureşanu la serbările „Asociaţiunii” în Şimleu.

Urme istorice din 1758—1760.

(Urmare.)

16/III. Nr. 125. Memoriale Ignatii Boer Fogarasiensis de restitutione Pecorum per Provisorem Sárkányiensem, ob practicatum ut praetenditur cum praejudicio Domini educillationem ablatorum.

31/VIII Nr. 22 Memoriale Tsukur Zsurzs ex Rakova de eliberatione suae uxoris.

Nr. 23. Memoriale Martini Sztójka ex Vledény de refussione damnorum a 10 annis perpessorum.

Nr. 24. Memoriale Incolarum Possessionis Vledény, Ujfalu, Zernyest et Tohány contra Magistratum Coronensem.

Nr. 26. Literae R. Episcopi Graeci Ritus unitorum Preces Sacerdotum, Possessionum, Hidegviz, Bollya et Saldorff commendantis.

Nr. 27. Ejusdem Informatio de Schismaticorum Conventiculo in Szelistye habito.

Nr. 28. — de tumultu Schismaticorum.

Nr. 29. — de casu et sorte afflictata unius Sacerdotis ex Orláth.

Nr. 30. — de Conventiculo in Szád.

Nr. 39. Memoriale Unitorum Vizaknensium de restituendo iisdem Templo per Schismaticos occupato. —

1/IX. Nr. 3. Memoriale Iosephi Kalin ex Szkore, de causae suae in puncto praetensae nobilitatis ad Aug. C. Aulam fienda submissione et exequationis suspensione.

1/IX Nr. 4. Informatio V. Officialium Sedis Gyergyo in negotio ovium per Puskás Iakab abactarum ex Moldavia. —

4/IX Nr. 15. Relatio R. Episcopi Fogarasiensis de persecutione et injuriis unitorum Sacerdotum a Schismaticis iisdem illatis.

Nr. 16. Replica Magistratus Coronensis in negotio transgressionis irarum prohibitarum et constituto novo Plajasonum Inspectore ad Expositione D. Tricesimarum Inspectoris.

Nr. 21. Memoriale Incolarum Possessionum Ujfalu, Vledény, Tohány, Zernyest contra Coronenses.

5/IX Nr. 24. Memoriale Gavriila Zejk de restitutione ablata sibi per Plajasones equi et aliarum rerum.

Nr. 25. Memoriale Muntyán Zaharie per Stephanum Berzenzei pro lobbatione praetensi.

Nr. 27. Memoriale Iosephi Rákosi, Iosephi Kalin ex Szkore et Michaelis Pap ex Vojla in priorem nobilitatis statum restitui petentium

Nr. 32. Informatio Magistratus oppidi Vizakna, de grassante ibidem pecorum lue et unitis non restituto Templo. —

6/IX Nr. 35. Memoriale Graecorum Cibiniensium Libertatem cujusdam Graeci in ergastulo Cibiniensi detenti sollicitantium. —

Nr. 36. Memoriale Czinko Thodor Graeci Cibiniensis contra Petrum Thodor certum debitum exolvere renuentem.

Nr. 37. Relatio Iudicis Regii ujegyháziensis de intercepto Schismaticorum falso decreto.

Nr. 38. Relatio sedis Ujegyház de Schismaticis in nonnullis pagis templo unitis restituere nollentibus.

10/IX Nr. 56. Memoriale magistratus oppidi Bereczk, de oneribus ad Passum Ójtus supportatis.

Nr. 62. Relatio V. Comitatus Comitatus Szolnok mediocris in negotio Popae cujusdam ob sua facinora ab ecclesia Halvaniense remoti.

11/IX Nr. 65. Memoriale Valachi Muntyán Zaharia contra Tit. Stephanum Berzenczei eum in lobbagationatum asserere corantem.

Nr. 66. Memoriale Iohannis Geréb valachos Balint Filip et Blaga pro Suis lobbagationibus asserere volentis.

12/IX Nr. 74. Relatio Nikolai Kendeffi et Valentini Buda de differentia circa frequentationem communium Templorum in Districtu Haczeg Possessionibus Galacz F. Szállás-Pataka, et Klopotiva existentium inter Reformatos et Graeci Ritus unitos suborta.

15/IX Nr. 83. Memoriale Ioh. Szöts ex Szépviz et Alexii Botskor ex Delne, de indulgenda facultate loco abactorum per Moldovenses 9 ex Alpibus Pecorum alia pecora ex Moldaviensium grege intercipiendi.

16—18/IX Nr. 85. Memoriale Incolarum Valachorum 22 Possessionum Districtus Bistriciensis de assumptione Controversiae eorundem.

Nr. 87. Memoriale Petru Flora et Petru Grozim in Carceribus M. Ujvariensibus detentorum, de fienda eliberatione usque ad Decissionem Causae. —

Nr. 93. Memoriale Mercatorum Graecorum Coronensium, de interpositione Gubernii coram Principe Valachiae intuitu Manutionis Privilegiorum per Vajvodas iisdem indultorum.

Nr. 98. Memoriale Incolarum Valachorum sedium Saxonicalium Nagy-Sink et Köhalom continens varias querellas contra earundem Sedium Saxones.

16—18/IX Nr. 117. Informatio Magistratus Rupensis in negotio Valachi Olá-Tyukasiensis Bukur Sullya dicti.

Nr. 121. Relatio Universitatis Comitatus Maramaros de exculpatione Substituti ejusdem V. Comit. quod Valachos Bistricienses in tumultum non excitet.

19/IX. Nr. 127. Memoriale Incolarum Possessionis Csáklya in negotio Controversiae Territorialis cum incolis Possessionis Fel — Gyogy subversantis.

Nr. 128. Memoriale Deputatorum Coronensium, de Incolis Possessionum Ujfalu, Vledeny, Tohány et Zernyesd imposterum tanquam lobbagonibus praedictae Civitatis inferendis Tabellae Confrontatoriae.

21/IX. Nr. 134. Memoriale Opra Muntyán in Mag commorantis contra suum Haerum debitam serviciorum mercedem eidem non exolventem.

Nr. 136. Memoriale Incolarum Possessionis Szád. in negotio demandae per nationis Comitem detentionis praescripti pagi ludicis et duorum incolarum.

21/IX. Nr. 137. Memoriale Mathei Oláh alias Vántsa in puncto formatae erga ipsum suosque filios per Iohannem et reliquos Benedekios lobbagonalis praetensione.

Nr. 167 Investigatio in negotio occupationis Templorum a fundorum Ecclesiasticorum per Schismaticos in Comitatu Albensi Processuque Bolbjaiensi factae per Lad. Donáth peracta.

2/X. Nr. 26. Memoriale Popa Petru de liberatione ejusdem e detentione.

3/X. Nr. 33. Memoriale Ladislai Pints de A Venecze de sinistra Informatione Popa Thodor lobbagonis sui contra eum coram I. R. Gubernium deposita se excusantis.

6/X. Nr. 38. Memoriale Lukacs Lapadat de Riska manutentionem suae avitae libertatis sollicitantis.

Nr. 39. Memoriale Mathei Streza tutelam Patruelis sui, bonorumque Conservatione sibi dari petentis.

Nr. 40. Memoriale Michaelis Harye Causae intuitu praetensae lobbagonatus per Georgium Kaprontzai movendae discussionem ad competens forum relegari petentis.

65/X. Nr. 50 Specificatio Combustorum Incolarum in Comitatu Kolos inferiori residentium per R. Perceptorem ejus Comitatus submissa, cum annexo Memoriali Catharinae Veselenyi combusti Bucur Vaszil immunitatem a Contributione petentis.

8/X. Nr. 62. Memoriale Incolarum Drassoviensium liberationem Popa Illyie in arresto detenti sollicitantium.

Nr. 68. Relatio Magistratus Sedis Rupensis in negotio Olah Bukur ad Commissionem Gubernialem.

11/X. Nr. 80. Memoriale Schismaticoru fogarasiensium restitutionem Templi fogarasiensis sollicitantium cum annexis binis Literalibus Instrumentis.

13/X, Nr. 94. Relatio Iohannis Talaba in negotio exemptionis facultatum Parochorum Graeci Ritus Unitorum.

Nr. 98. Insinuatam Episcopi fogarasiensi ratione injuriarum in Possessione Hideg-Viz unitis Sacerdotibus illatarum cum accluso Memoriale eorundem.

16/X. Nr. 108. Insinuatam Magistratus Elisabethopolitani super negotio cujusdam in aresto detenti Valachi fictis Literis patentibus reperti.

16/X Nr. 110. Informatio Universitatis Comitatus Maramarosiensis super vera Nobilitate Ioannis Petri Pantaleonis Dunka per C. Paulum Bethlen de Iktar sub cautionem positorum et ideo Manutationem eorundem insinuantis.

Nr. 112. Memoriale Nyagul Bura Flora Tsapal Bercza Tsapal Baltfalviensium restitutionem certarum mercium per officiales Taeme-sienses arestatarum sollicitantium.

Nr. 113. Memoriale Incolarum Possessionum Buda, Rados, Bene, Erked, Ballya, Nagy-Sink, Báránykut, Zeligstadt, Szászhalom, Köhalom, Homorod, Sövényseg, Kacza, Darocz, Fejeregház, Darocz, Lebnek et Siberk contra Valachos in Possessionibus Mohaj et Palos existentes potentiose eos in suis justis juribus quotidie turbantes.

17/X Nr. 121. Relatio Josephi Szentpáli V. Iudicis Regii super inita pacificatione Schismaticorum et Unitorum Vizaknaensium.

20/X Nr. 132. Memoriale Demetrii Stroja in ergastulo Cibiniensi detenti intuitu eliberationis causae suae assumptionem sollicitantis.

27/X Nr. 150. Memoriale Popae Luppe contra Szelistienses damnum eidem inferentes.

Nr. 152. Informatio Pauli Hollaki Supremi C. Comitatus Zarandi-ensis circa excessus cujusdam Eremitae Schismatici per Districtum Bradiensem in odium Sacrae Unionis Populum excitantis.

2/XI Nr. 10. Memoriale Iuon Sztana Graeci Coronensis se per suum Affinem Claudiopoli residentem Dumitru Georgii sua substantiola spoliatum esse conquerentis.

8/XI. Nr. 17. Memoriale Incolarum Possessionis Ujfalu de contro-versia in negotio praetensi ergo eosdem lobbagienatus cum Magistrato Coronensi suversante.

Nr. 22. Relatio officialium Sedis Gyergyo 1-mo de restitutione ovium ex Moldavia per Puskas Iacob abactarum. 2-do. De Valachis extra Plajasonum stationem habitantibus. —

(Va urma)

Rugăciune.

În țara noastră, Doamne, geme
 O 'ntreagă lume de păcate.
 Copii nu-și cunosc părinții
 Și nu mai cred în sărbătoare;
 E atâta rău la noi de-o vreme —
 Și pisma capăt nu mai are,
 Că aprinși în ura lor păgână
 S'ar vinde fratele pe frate.

Azi toți falșiții făr' de lege
 Ar judeca pe mic și mare,
 La noi rușine nu mai este
 Și nu mai știm de e dreptate,
 Căci la lumina zilei 'njură
 Sfințenia Tainei preacurate
 Chiar visători cu peana de aur
 Crescuți cu prescări de pe altare.

Întoarce-i iar' pe cei ce cântă
 Nelegiuirei osanale —
 Si mângăe pe cei ce umili
 Iși frâng bucata lor de pâine
 Nădăduind în vremi mai bune
 Sub pavăza puterii Tale.

Ascultă ruga, ce-Ți aducem:
 Fii noue 'ndurător, Stăpâne,
 Si ne cuprinde cu iubire
 Pe noi cei rătăciți în cale,
 Să nu ne fie zi de plângeri
 Înfricoșata zi de mâne...

Ion Roșioru.

Scrisoare din Bucovina.

II.

Iubileul Maiestății Sale. — Distincțiuni iubilare. — Rutenii. — Unirea Românilor între tineri. — Studenții Români și »Wahrmund«. — Ziarul »Românul«. — Iubileul »Școalei Române« — Partidul creștin-social.

Scumpe și venerabile frate în Christos! Se apropie sfintele serbători ale Nașterii Domnului. De aceea țin ca să-ți mai scriu Sfinției Tale unele și altele, ce se mai aud pe la noi. Întru toate e de-o-camdată pace bună și așa s'a putut serba în mod demn la 2 Decembrie s. n. și iubileul Maiestății Sale, prea bunului nostru Împărat. Întreaga Bucovină era atunci îmbrăcată în haină festivă și înainte de serbare au mers din toate părțile poporului nostru deputațiuni, ca să depue omagiile lor de supunere, încredere și iubire față de bătrânul și înțeleptul nostru Împărat. Și clerul s'a înfățișat sub conducerea Excelenței Sale Metropolitului nostru, spre a asigura loialitatea sa nestrămutată față de înaltul tron, și fu cu deosebită bunăvoință primit de către Maiestatea sa. În țară era o adevărată serbătoare. Toate bisericile erau pline. În catedrala din Cernăuț s'a pontificat o liturgie solemnă de către Vicarul General, absent fiind Metropolitul, deoarece se afla tocmai atunci în Viena spre a-l ordina pe Episcopul din Cataro și spre a felicita pe Maiestatea sa.

Se 'nțelege că la ocazia iubileului n'au lipsit nici distincțiuni în Bucovina. Și clerul nostru a avut bucuria să vadă decorați mai mulți din membrii săi cei mai excelenți. Așa a fost Înalt Prea Sfințitul nostru *Metropolit* distins cu titlul de *consiliar intim* al Maiestății Sale; vicarul nostru general, Archimandrit *Miron Calinescu* a devenit comandor al ordinului Francisco-Iosefin; profesorul universitar, Archipresbiterul staurophor *Constantin Popovicu* și consilierul consistorial *Artemon Manastyrski* (rutean) au primit ordinul coroanei de fer clasa III; în fine distinsii naționaliști *Teofil Patraș*, Archimandrit sfintei mănăstiri Putna, și Archipresbiterul staurophor *Artemiu Berariu*, protopop al districtului Cernăuțului, au devenit cavaleri ai ordului Francisco-Iosefin. Fala archidiecesei noastre, acel bărbat, care de aproape de jumătate de secol este activ ca profesor de teologie atât la fostul institut teologic, cât și din anul 1875, adevărat de la crearea universității din Cer-

nău, la facultatea teologică, venerabilul bătrân *Eusebiu Popovici* — nu s'a ales cu nimic!!! Nu e scârbă mare de asta! Distincţiunea sa se află adânc întipărită în inimile noastre. Noi ştim prea bine, cine este el. Admirarea noastră, plină de dragoste şi respect, cred că plăteşte mult mai mult, decât ori şi care distincţiune. Eusebiu Popovici însuşi este o *distincţiune*, un exemplu ca o lumină curată, care să străluciască pentru toţi spre imitare. Ferice de Archidieceasa noastră, căci ea a primit dela însuşi Dumnezeu distincţiunea ei: *ea a fost învrednicită să'l aibă în mijlocul său pe marele Eusebiu Popovici*. Da, prea iubite frate în Christos, suntem de invidiat pentru tesaurul nostru, măcar că lumea n'a binevoit să cugete şi la el cu aceasta ocaşie.

Dacă e vorba de *distincţiuni*, nu strică, dacă mai petrecem puţin la aceasta temă. S'au conferit de altcum încă multe distincţiuni, chiar unora din fii lui Israil li-s'a conferit *nobilimea*, despre ordine nici de vorbit, căci acele numai aşa au sburat şi unde au dat de un nas covoiat din seminţia lui Avram, Isaac şi Iacov, îndată s'au şi aninat. E drept, târziu, foarte târziu s'a învrednicit Metropolitul nostru de titlul »*Excelenţă*«, avem însă mângăerea, că acuma înainte de iubileu am fost *blagosloviţi* cu două Excelenţe. E vorba de *Governorul* şi de *Mareşalul* ţerii. Că primul, i. e. *Governorul*, are merite încontestabile, aceasta o pot mărturisi toţi *fii lui Israil*, cu prorocul lor *Straucher* în frunte, precum şi toţi *Rusneii* cu cnejii lor *Coco Wassilko*, *Stoki* şi *Pihuleak*. Dară ce merite are *Mareşalul* ţerii, *Baronul George Wassilko*, aceasta nu o ştie nimene. Este un secret guvernamental aşa de adânc, încât *nec dii immortales aliquid de hoc resciant*. Meritele acestui bărbat *mare* (scil. după corp) sunt ascunse şi încuete cu şapte lăcăţi de oţel în palatul guvernamental şi şapte bălauri, cari varsă foc, le păzesc acolo, şi dacă nici *Olympul* n'a putut afla, de ce fel de calibru sunt meritele acele, cu cât mai puţin noi muritorii! Totuşi însă a pătruns o veste vagă despre acele merite şi până în lumea pământenilor celor vii: se aude anume, că el ar fi un *vânător* foarte mare, un al doilea *Nemrod* înaintea Domnului, *denn er schießt viele Böckel!*

Cu ocaşia iubileului au crezut şi *Rutenii*, că vor căpăta imediat jumătate de diecesă şi jumătate de fond ca present pentru loialitatea lor cea mare, însă de giaba şi-au ascuţit dinţii! *Maiestatea Sa* împăratul a declarat, că de o despărţire a diecesii nici nu poate fi vorba, doară că va încuviinţa, să li-se facă *Rutenilor* secţii în Consistoriu. — De altcum însă le merge *Rusneilor*, slava Domnului bine. Au căpătat nu demult în *Vijniţa* un gimnaziu *curat rutean*, ceea ce noi *Românii*

n'am avut-o nici odată și n'o avem nici astăzi, deoarece nici acum nu avem gimnaziu curat românesc. Fii lui Israil, deși sunt prietinii cei mai intimi și mai »sinceri« ai Rusnecilor, de astădată s'au cam supărat asupra lor. Vijnița este anume un târgușor la hotarul Galiției, ai cărei locuitori se trag mai că exclusiv din seminția lui Avraam. De aceea ar fi dorit ei, ca gimnaziul să fie măcar o leacă și »eppes daitisch«. Așa a rămas gimnaziul numai rutean și astăzi a devenit un pericol într'adevăr grozav pentru Bucovina, deoarece mai mult de jumătate din elevi sunt niște flămânzi veniți din Galiția, cari se vor nădi aici în țară și se vor plodi pe spatele noastre și în dauna noastră. Așa a ajuns acum țerișoara noastră, ca să speseze în Vijnița sume enorme pentru aceluși gimnaziu, spre a-și procura pui de șerpi din Galiția și spre a-i crește în dauna locuitorilor băstinași. Aceasta avem de mulțămît renegatului român *Coco Wassilko* și vicemareșalului țerii, veneticului Galițian *Smalstocki*, despre care se știe prea bine, că la timpul său numai din grația Românilor a ajuns să capete bucata de colac, de care se înfruptă astăzi: Până unde va ajunge obrăznicia Rusnecilor, nu se știe.

Ți-am vorbit destul despre Rusneci, scumpe frate în Christos, mă tem, că-ți va fi greață, de aceea voesc să-ți vorbesc acum ceva și despre *Românii* noștri. Impăcarea, despre care ți-am scris în rândul trecut, astăzi e tot așa de fermă, ca și atuncea. Aceași însuflețire îi allpește pe frați de frați, aceeași dragoste sfântă îi unește strâns și puternic. Dară împăcarea a și avut îndată rodirile dorite. Știut este, că acea luptă meschină, acea ură fratricidă, fu plantată acuma chiar în tinerimea noastră, chiar și în gimnaziu se declarau elevii ca aderenți ai unuia sau altuia partid român politic din țară. Așa se nășteau în tineret ure personale și așa se stricau și inimile nevinovate prin certele cele daunăcioase ale politicianilor. Cu cât mai trist se desvoltase acest fenomen la tinerimea universitară! Aceasta având posibilitatea de a se consolida în societăți studentești, o și făcu aceasta și așa avem la universitatea noastră societăți Române studentești, cari se uriau și se prigoneau între olaltă până la cuțit. Dară aceasta a încetat acuma! S'au împăcat partidele politice și au format un singur partid Român — aceasta a fost și un exemplu inspirator pentru studentimea universitară: tinerii frați și-au întins mâinile și s'au îmbrățișat! De și au rămas toate societățile studentești autonome, fiecare pentru sine, totuși s'au decis de acum înainte să trăească în cea mai deplină armonie și iubire frățească, urmărind toate tot același scop, adică rădicarea neamului nostru, și împărțindu-și munca astfel, ca fiecare societate studentească să se ocupe tot cu altă pătură

socială a poporului şi să o conducă la ţinta comună. A fost un moment rar, întradevăr înălţător, când la comersul festiv al societăţii academice »Junimea« s'a proclamat în public împăcarea societăţilor studenţeşti. Mulţi ochi au lăcrimat atunci de bucurie văzând fraţia şi iubirea între tinerele odrasle ale neamului Român Bucovinean, cari constitue astăzi speranţa viitorului nostru. Şi noi bătrânii eram plini de însufleţire, văzând că presumpţii noştri urmaşi chiar de acuma sunt legaţi întreolaltă prin simpatii dulci şi nestrămutate, cum se cuvine ca să fie fraţii faţă de fraţi. — Vorbind aici despre studenţime, nu pot întrelăsa să amintesc un eveniment interesant, la care-şi manifestase studenţimea Română spiritul ei solidar, măcar că pe atunci era încă o discordie şi învrăjbită. E vorba de penibila afacere »Wahrmund«, când se rădicase în *Insbruck* acel individ corupt, ca să-şi bată joc de tot ce ne este noue creştinilor mai sfânt. Jidanii şi hargaţii lor îl aplaudară cu turbare, şi la universitatea noastră strigară Caiefele în gura mare după »*Lehr- und Lernfreiheit*«, făcând demonstraţii turbulente, încât universitatea noastră trebuia să fie închisă. Atunci din toate societăţile studenţeşti Românii s'au aliat *contra* lui Wahrmund şi *pentru* sfânta credinţă în Christos! Ce zici, venerabile părinte şi frate? Dacă tinerii noştri învrăjbiţi fiind între olaltă au păşit atunci solidar în *contra* vrăjmaşilor Domnului şi Dumnezeului părinţilor noştri, cu cât mai mult o vor face-o ei acuma, când sunt toţi una! Vai de acela, care va cuteza să atingă acuma altarele noastre! Acum nu ne temem, căci Dumnezeu e cu noi, iar în jurul nostru se află o avantgardă de voinici tineri, cari pururea sunt gata să-şi jertfească şi sângele pentru altarele, pe cari au jertfit strămoşii noştri din timpuri străvechi corpul şi sângele Domnului. Alt eveniment îmbucurător, asemenea rod al împăcării partidelor Române! Până acum aveam în timpul cel mai nou un singur organ românesc: »*Românul*«, care apărea de două ori pe săptămână. Se înţelege, că aceasta era prea puţin, şi pentru ca să ne putem ţine în curent cu evenimentele zilnice din ţară şi din străinătate, eram nevoiţi să recurgem la »*şornalele*« jidoveşti quotidienne, să plătim bani grei şi să cetim câte şi mai câte minciuni gogonate şi insulte obraznice la adresa creştinismului. Acum va înceta aceasta, deoarece de la 1 Ianuarie 1909 st. n. »*Românul*« va apărea ca jurnal cotidian. Asemenea se va eda atuncia şi o foaie separată pentru popor, fiind scrisă pe înţelesul ţeranilor şi cuprinzând material politic, cultural, economic şi belestic.

Acum în epoca iubileelor îşi serbează la noi şi o societate filantropică de însemnătate capitală iubileul său de douăzeci şi cinci de ani. E anume »*Şcoala Română*« din Suceavă. Serbările iubilare au

aflat loc în 19 și 20 Decembrie 1908 st. n. Societatea »Școala Română« are de scop de a sprijini elevi sărmani Români, cari studiază la școli mai cu seamă la gimnaziul din Suceavă. Aceasta instituțiune are până acuma o avere destul de frumoasă, strinsă parte cu multe greutate și multă chivernisală mai cu seamă de la preoți, parte mărită și subit prin laudabila munificență a unor persoane marimonioase. Așa a dăruit la timpul său neuitatul preot *Vasile Cocârlă* aproape 50.000 de coroane »Școalei Române« și cu acești bani a pus »Școala Română« fundamentul internatului »*Vasile Cocârlă*« pentru studenți gimnaziali Români sermani. Alt dar marimonio pentru »Școala Română« este cel oferit de preoteasa văduvă *Catrina Vasilovici*, sora marelui și nemuritorului Archiereu *Silvestru Morariu*. Aceasta muere nobilă a lăsat testamentar după moartea ei întreaga ei avere, în preț de 24.000 de coroane, pentru »Școala Română«. Detaliurile despre serbarea iubileului »Școalei Române« s'au publicat acuma în »Românul«, de aceea nu le voi mai repeți aici. Atâta numai trebuie să accentuez, că »Școala Română« are merite neperitoare pentru crearea unei inteligenți solide românești, de oarece a dat ocași și celor mai sermani fii de țeran să-și desvoalte talentele pentru binele și prosperarea poporului lor.

Înainte de ce-mi încheiu scrisoarea mea de astădată, nu pot să nu vorbesc puține cuvinte și despre partidul creștin-social de la noi din țară, cu care suntem sincer aliați și cu care binevoești Sfinția Ta să simpatizezi atât de mult. Până acuma formăm de facto noi Românii corpul partidului creștin-social, de oarece numai noi Românii suntem în Bucovina creștini-sociali declarați toți ca unul, pe când Germanii încă nu aparțin cu toții acestui partid eminent, Polonii de abia acum se încep a se uni, iar Rutenii țin cu un zel demn de ceva mai bun la prietinia lor cu Caiefele. Ceea ce nu li succese fiilor lui Israil față de noi odinioară, anume ca să ne depărteze de partidul creștin-social pe motive confesionale, după cum îți scrisesem în scrisoarea din rândul trecut, aceasta le succese față de Germani. Mai cu seamă pe *protestanți* li aduseră într'acolo să creadă, că vor fi cutropiți de catolici. Și intradevăr există la noi în țară Nemți protestanți așa de cumiști, încât cred, că pentru ei catolicismul e mult mai periculos decât jidovismul! Și nici n'ai crede, scumpe în Christos frate, că dintre acești Nemți cea mai mare parte a trecut acuma vârsta critică de patruzeci de ani! — Ceialalți însă, cari sunt din încredințare creștini-sociali, s'au într'unit acuma și mai strins și se organizează la o campanie, care de curând va afla loc, și anume la alegerile comunale din Cernăuț. În acest oraș — dragă Doamne, capitala țerii, domnesc fii lui Israil, ca și când ar fi în Canaan, e o gospodărie ne mai pomenită. Orașul e

peste urechi în dătorii, aproape să dea faliment. Și totuși un Șvab prost, care se zice profesor de universitate și un jidan botezat au citit nuștiu unde — se vede că între stele, căci pe pământ așa ceva nu este scris — că Cernăuțul există acum de 500 de ani! Se înțelege că așa o veste ne mai auzită trebui să se serbeze după cuviință! Haidel! S'a făcut praznic mare cu băuturi și mâncări alese și s'au svârlit în drum îndată 80.000 de coroane. Ce zic în drum? Nu, ci în buzunările Caiefelor, cari au fost liferanții obicinuiți, ca și la alte ocazii de asemenea. A fost trasă la răspundere cinstita dietă comunală jidovită pentru aceasta istrăvire netrebuincioasă, s'a jurat însă, că a cheltuit cu iubileul numai 10.000 de coroane. Se înțelege, că aceasta n'a putut-o nimenea s'o creadă, deci s'au mai târguit creștinii cu Caiefele, și ei au conces apoi că au istravit 15.000 de coroane, în fine la o târgueală nouă au conces încă 5000 de coroane, așa că astăzi mărturisesc, că au aruncat în drum 20.000. Dacă ne vom mai târgui cu ei mai departe, apoi desigur vor concede cu vremea, că au mătrășit 80.000 de coroane, numai ca să se veselească pe pielea creștinilor. Inșă buiecia jidovească se apropie acuma de sfârșit, căci vine oara, în care vor trebui Jidanii să dea cont despre toate șarlătaniile lor. E de sperat, că creștinii sociali prin o agitare sirguincioasă vor isbuti să vadă măcar în parte mare dieta comunală din Cernăuț curățită de acele fiere răpitoare și lipitori mârșave. Exemplul Vienei, în a cărei frunte stă ilustrul Lueger, a dovedit, că se poate trăi și fără Caiefe, ba că, atunci când nu se mestecă acel neam ales în afacerile creștinilor băștinași, toate merg bine și comunele înfloresc pe zi ce merge, pentru că nu este cine să le prede și să-și bată joc de ele. Când va ajunge Bucovina la punctul, pe care se află Viena, Dumnezeu o mai știe, suntem mult prea înglodați. Dovadă eclantată: În toată Bucovina nu se află *nici măcar un croitor creștin pentru haine preoțești!* Se află numai trei iufle în Cernăuț, la cari preoții întregii diecese trebuie să-și procure nu numai Sutanele, ci chiar și *ornatele bisericesti!* Pe aceste ornate, până ajung în mâna preoților, se joacă odraslele pline de speranța ale seminției lui Israil, și cine mai știe, ori de nu lasă și oarecari urme pe odăjdiile sacre, cu cari trebuie să se împodobească preotul atunci când are să ridice mâinile sale la altar! Da, așa de departe am ajuns în țara noastră binecuvântată, încât chiar și Metropolitul trebuie să-și procure hainele sale la jupânul *Hersch Toderes*. Oare când va înceta batjocura aceasta, și când vom ajunge să ne emancipăm de acest jug insuportabil? Trebuie să ne punem din resputeri umăr la umăr și să luptăm până mai este timp, căci a sunat acum oara a unsprezecea! În această luptă vom fi noi Românii mult

sprijiniți și de excelenta foaie creștin socială »*Bukowiner Volksblatt*«, despre care am amintit acum și în scrisoarea trecută. Aceasta foaie apare de trei ori pe săptămână și abonenții ei s'au urcat la 2500! E un postulat de tot necesar, ca să devină ea ziar cotidian, și după cum sunt informat, are să și apară de curând ca ziar cotidian. Atunci numai de cât va fi silit guvernul să sisteze subvențiile, pe cari le acorda până acuma duor foi jidovești pe motiv, că ele sunt ziare cotidiene.

De-ocamdată atâta, preascumpe în Christos frate, de altă dată mai mult. Îți doresc din toată inima »*serbători fericite!*« și încheiu cu mărețul cântec al Ingerilor la nașterea Domnului:

»*Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis!*«

Un preot ortodox Român din Bucovina.

Jalea Ingerului.

Ierte-o bunul Dumnezeu pe Maranda Morariului, că, Doamne multă minte m'a mai învățat și dânsa! Stau de multe ori și mă gândesc la clipele petrecute împreună cu ea și atunci de-odată îmi răsare ca vie înaintea ochilor mei, așa cum a fost aieva: bătrână, gârbovă și plecată ceva înainte, și în vremea din urmă, când era pe pragul morții, sprijinită mereu de credinciosul ei toiag, vechi ca și dânsa. Fața i-se zbârcise în anii din urmă ca și un burete și era curmată de trăsături adânci ce păreau niște șanțurile. Umbla îmbrăcată cu o cămașe curată de în, lucrată de mâna ei fir de fir, pe care o încrețea la gât cu bizerău. Mânicile dela cațaveică îi încheiau strâns încheeturile dinții ale brațelor de unde mâinile goale resăreau în afară ca niște plăsmuiri de ghips, uscate și ciolănoase și învălitate numai cu o peliță încrețită, ce era brăzdată de vinele răzlețe, umflate cu sângele-i obosit. Ochii ei mari și negri îi sclipeau de sub sprâncenele stufoase, zimbitoare și plini de vioiciune.

Așa îmi pare întotdeauna când mă gândesc la dânsa, și o mirare pare că enigmatică mă neliniștește atunci când mă întreb: de unde oare a putut ea să aibă atâta sodom de înțelepciune, când nici carte nu știa, măcar să zici, o boabă? Mă ruga ea, ce-i drept, de multe-ori — așa bătrână cum era — să-i arăt și ei cum să cetește la carte. Eu — pe atunci un băiat în vârstă cam de zece-unsprezece ani, cercetam

şcoala normală — nu-mi mai aduc aminte care clasă — şi mă hrănisem de carte ca de hrean; îmi era greu când numai vedeam cărţi înaintea mea, dar încă să-i fi arătat şi ei cum să ceteşte! Câte-odată să punea pe capul meu să-i fac numai decât pe plac, şi eu atunci, ca să scap de dânsa, o mânam la târg sa-şi cumpere ochelari. Ştia dânsa, nu-i vorbă, că o iau peste picior şi de aceea să mânia de mama focului nu alta, şi apoi lungă vreme nu să mai ruga să-i arăt cum să citeşte la carte...

Dar fără îndoială bine a zis, cine a zis că înţelepciunea să n'o cauţi în cărţi, ci în perii ce au încărunit în şuvoiul vremilor... Şi sunt încredinţat că cel ce-a zis'o, n'a zis'o numai aşa, vorbă luată din vânt, ci din experienţă, pe care uşor a putut s'o facă, căci, Doamne, câţi oameni fără carte n'au fost şi nu sunt şi astăzi cu mult mai cumiţi, decât mulţi cari şi-au mâncat jumătate din viaţă prin şcoli, frământându-şi capul să priceapă lumea, ce o vedeau cu ochii? În care carte e resvidit scrisă povestea neamului decât în inima poporului, care nu în semne văzute îşi scrie evenimentele veacurilor, zilele de urgie şi clipele de bucurie, ci şi-le sădeşte în inima sa în doine şi supine, în cântece şi descântece, cari la cel mai mic impuls isbucnesc cu o putere covârşitoare. Ori şi care bătrân din popor ştie să povestească multe-multe din vremile apuse, şi aşa şi Maranda Morariului, dar câte le ştia ea, mă îndoiesc dacă o fi fost cineva pe vremea ei care s'o fi putut întrece. Când ea începea să ne povestească poveşti cu Feţi-frumoşi şi Codrene-sânziene, ori amintiri din vremuri de bejenie, pe cari ea le apucase încă, povestea cu atâta farmec dulce şi atrăgător, încât gura ei părea că-i un izvor nesecat, din care apa limpede ca lacrima curge în murmur lin, şi numai din când în când murmura mai tare... aşa de multe şi atât de frumos le spunea Maranda, când se pornea, iar eu cu sorioara mea Lucia, care pe atunci avea vre-o 7 ani, amândoi de altfel copii sburdalnici şi ne-astâmpăraţi, steteam ca piticul lângă ea, şi am fi ascultat'o câteodată şi trei zile după olaltă nemâncaţi şi nedurmiţi, dacă buna noastră mamă nu ne-ar fi alungat de pe lângă dânsa, zicând s'o mai lăsăm în pace, că o răguşi vorbind atâta...

Cea mai mare bucurie pentru noi era atunci, când ocaziunea ne oferea norocul să rămânem singuri acasă, în paza bunicii Maranda. Atunci nu ne mai mişcam de lângă dânsa; ne părea că o iubim mai mult chiar ca pe părinţii nostri. Şi părinţii ne lăsau cam des în seama ei, căci mergeau adeseori la oraş să cumpere cele trebuincioase pentru casă, ori la petreceri, la cari ei erau totdeauna invitaţi. Aveau şi dreptul să meargă, căci de altfel prea mult i-ar fi chinuit monotonia, în care zăcea sătşorul nostru şi unde nu puteai conveni cu nimene

altul decât cu acelea-şi feţe, cunoscute dela început, decând părintele meu a fost căpătat parohia sătişorului aceuia. La el veneau mai des ţăranii, şi tata se petrecea cu aceştia de minune nu alta! Când să punea la vorbă cu vre-unul sfătuia ceasuri întregi cu dânsul, aşa de mult îi plăcea tatei vorba lor chibzuită şi purtarea lor blândă şi plină de modestie; dar mamei, ştiţi cum sunt femeile, aşa şi ei îi plăcea mai mult zgomotul, vuetul asurzitor, şi mai mult decât ori-şi-ce convenire cu alte cocone de seama ei, şi de aceea adese îl smomea pe tata să plece la oraş. Şi tata îi făcea pe plac.

Intr'o zi pe când mă jucam afară cu sorioara mea, numai ce văd că iese mama din casă îmbrăcată coala la modă, gata de ducă, să apropie încetişor de noi şi ne zice:

— Băieţi, noi mergem la oraş, dar voi să fiţi cuminţi c'apoi o să vă aducem bomboane.

— Nu mămuţă — strigă Lucia — eu nu vreau bomboane, că mă dor dinţii de ele...

— Ei dar ce să-ţi aduc?

— Poamă de vie!

— Şi mie poamă! Un strugur roş, repetai eu.

— Bine, dragii mei, numai să fiţi cuminciorii!

— Şi mere, numai eu mai departe.

— Şi pere — adause Lucia.

— O să vă aducem de toate numai dacă bunica Maranda mi-o spune că aţi fost bravi.

— Dar bine, unde-i ea? — strigarăm atunci amândoi de-odată într'un glas aruncând o privire întrebătoare în ochii mamei.

— Vine îndată! Eată-o că-i şi aici, răspunse mama arătând cu mâna spre portiţă, iar noi grăbirăm amândoi spre ea ca s'o întâmpinăm.

Lucia îi închise calea strigându-i într'un ton vesel:

— E-he-he! Bine c'ai venit! De-acuma nu te mai las până nu mi-i spune o povestel!

— Taci proastă, o ghiontii eu credincios! Taci! Ce numai una să ne spue? Multe... multe... măcar vr'o zecel...

— Da, da, bunica va spune poveşti multe, câte îţi vrea, dar ascultaţi ceva; popa tae limba celuia ce spune poveşti copiilor obraznici şi de aceea vedeţi, înainte de toate trebuie să fiţi de treabă.

Aşa ciripind pe lângă dânsa ajunserăm în casă, unde mama îi predă Marandei cheile dela cămara cu mâncare, apoi o rugă încă odată să aibă grijă de noi, ca nu cumva să ni-se întâmple ceva şi repetându-ne şi nouă să fim bravi, ne sărută pe obraz şi ieşi.

Tata o aştepta acuma cu trăsura la poartă.

Când auzirăm duruiturile roţilor, ne repezirăm într'o fugă spre fereastra ce da în drum şi scoţând capurile afară, aruncarăm ochi, după trăsura, în urma căreia se ridicau nouri deşi de colb... Privirea noastră zăbovia în depărtare în care tot mai mult se afunda trăsura, în vreme-ce gândul nostru se întorcea încet încet la bunica Maranda, care ne strigă în urmă, văzând că nu ne mai mişcăm dela fereastră:

— Copii, aideţi în grădină, căci în casă e prea cald.

— Şi afară-i cald, răspunsei eu.

— E cald, dar noi mergem sub umbra pomilor din grădină. Acolo e mai recoare.

Ieşirăm din casă şi după noi se luă şi căţelul nostru Tarcuş. Când dădurăm la porţiţa grădinii, Tarcuş fugi înainte adurmecând. Ajunserăm lângă un pom, care-şi arunca umbra peste cărare. Căţelul slăbi paşii ca şi când s'ar fi temut de ceva. În urmă mai făcu doi-trei paşi înainte şi apoi să oprl aţintindu-şi privirea când în pământ, când aruncându-o spre noi. Şi tot așa... par' că ar fi vrut să ne spună ceva. Jos înaintea lui zăcea între iarbă un pui de vrabie, micuţ, cu pielea vânăată şi numai ici şi colo acoperit cu puf. Picase din cuib — căci un vântişor clătină mai înainte creanga de perj, pe care se afla căsuţa lui, şi aici zăcea acuma în agonie, întinzând din când în când aripioarele-i mici, ce se sfârşeau la margine în ţapii penelor nedesvoltate încă.

Când mai făcu căţelul un pas spre puiuş, o vrabie cenuşie sură se repezi de-odată din perj ca o săgeată înaintea căţelului şi începû să-şi sburlească penele să ţipe tânguitoare cât o lua gura şi să bată din aripi de desperare...

Ea voia să-şi apere copilaşul şi-l scutia cu însuşi trupul ei... În-tregul corp, slăbuţ îi tremura de frică, glasul îi amorţi de strigătele selbatece până când în fine se întinse şi ea ţeapănă lângă copilaşul ei, jertfindu-se pentru dânsul. Ce monstru grozav i-o fi părut acesta vrăbii! Şi cu toate acestea nu se putu răbda să rămână sus pe creangă. O putere internă, care era mai tare decât viaţa a răpit-o în jos lângă copilaşul ei.

Căţelul se retrase şcheunând. Se vede că şi el a simţit sforţările acelei puteri. Bunica îl fugări bolborosind vre-o câteva înjurii. În urmă îşi întoarse privirea spre noi şi zise într'un ton plin de evlavie:

— Vedeţi, copii, cât de mare e dragostea părintească?! O dragostea, dragostea! Ea e mai mare decât frica de moarte, şi chiar decât însa-şi moartea! Numai dragostea, dragii mei, numai ea a dat şi dă viaţă omenimii, numai prin dânsa există astăzi lumea şi creaturile ei. Ea e mama a tot ce există! Vedeţi voi păsărica aceasta cum s'a jertfit pentru copilaşul ei? Vedeţi? Aşa s'ar jertfi toţi părinţii de dragul co-

piilor lor, căci așa o dragoste au cu toții, care când izbucnește nimic nu-i poate sta în cale!..

Bătrâna Maranda ne spunea vorbele astea cu glas tare și resvidit, iar ochii ei erau ațintiți asupra noastră, neclintiți ca și cum ar fi vrut să ne întrebe: »Poate nu e așa?«

— Înțelegeți, copii, urmă ea acum mai domol — înțelegeți că voi existați numai pentru-că dragostea a existat, tot așa și eu, precum și toți oamenii și toate câte le vedem și câte nu le vedem, le-a creat bunul Dumnezeu numai din dragoste față de ele, și El le iubește, le iubește așa de mult încât noi nici nu putem înțelege cu mintea noastră... Dar ca resplată pentru asta trebuie și noi să-L iubim pe Dânsul precum și pe toate făpturile sale...

Și aici tăcu bătrâna.

Când am ajuns la altana din fundul grădinii, ea se puse jos pe iarba. Deasupra noastră spânzurau din grădina vecinului craci încărcăți cu mere coapte, rumene ca niște bujori. Lucia se apropiă de Maranda și zise:

— Bunică, scutură-ne vre-o două mere.

— A, nu-i voe! Dacă ne prinde conu' Ilarie, atunci vai de capul nostru!

— Dară mergi de-l pofteste să ne dea, li zisei eu, uitându-mă la ea să văd ce-o zice.

— Ei nu — răspunse dânsa — conul Ilarie e un bogotan sgârcit și..

— Tocmai dacă-i bogotan are de unde să ne dea!

— Ba nu băieți! Bogotanul e mai întotdeauna sgârcit și sgârcitul e ca și un risipitor. Risipitorul aruncă banii ca gunoiul, bogatul strânge gunoiul ca banii...

— Dară la ce-am venit încoace? Ce să facem? o întrebă Lucia mâniașă că nu-i făcuse pe plac.

— Să vedem cât li de frumos afară! Mai stăm puțin și apoi mergem la cină. Uitați-vă înserează...

— Și după aceea așa-i că ni-i spune povești?

— Da, da...

— Frumoasel!..

— Frumoase, frumoasel!..

— Și multe...

— Multe, multe! Dar acuma trebuie să mergem la cină c'apoi să am vreme...

— Da ce-ai de lucru?

— Nimică!

— Ei, dacă nimică, atunci...

- Atunci o fi prea târziu.
- Dar aidem la cină — zisei eu.
- Aidem... Intonă şi bătrâna ridicându-se cu greu de jos.

Când ajunserăm în casă, îmbucaram repede de vr-o câteva ori, ca să se cheme numai c'am mâncat, şi apoi ieşirăm pe balcon, suind scările ce duceau prin pod.

Inserase de-abinelea. Noaptea să lăsa încet şi liniştită. Intunerecul îşi întindea mreţile negre tot mai mult şi mai mult. De pe balcon vedeam întreg sâtişorul nostru, ce să desfăşura înspre răsărit. Căscioarele mici şi alb văruiate steteau par'că gânditoare, resleţite printre pometele lor. Acoperişurile mohorâte semănau cu glugile unor ciobani, turtite într'o parte. În mijlocul satului sclipea la lumina lunii argintii tîncheua de pe coperişul şcolii, iar după pomătul acesteia sticlea printre pomi crucea de pe turnul bisericii.

Ochii nostri zăboviau voioşi prin acea depărtare drăgălaşă, luând toate în samă până când oboseşti se întorcea îndărăt, oprindu-se la stropii argintii de rouă, ce luminau prin iarbă ca nişte licurici, ori voioşi să ridicau în sus spre cerul colbăit cu pulverea roşă scânteietoare.

Era o noapte măreaţă — o noapte pe care numai cei tineri ar fi putut-o cunoaşte cu toate frumuseţile şi nuansele ei, numai aceia ar fi avut destulă putere s'o admire... dar şi să exclame cu durere: »O Doamne, cum de mai suferi să trăiască şi oameni răi sub ceriul ăsta atât de frumos!«

— Vedeţi voi acea câmpie albastră — se trezi de-odată bătrâna Maranda întrerupând tăcerea şi arătând în sus cu mâna-i ciolănoasă, vedeţi voi milioanele de lumini de foc, ce scânteie ca nişte crâmpee de fulgere? Vedeţi? Acel câmp nesfârşit e cerul, iar drumul cel alb ca laptele e calea robilor! Vedeţi, pe acel drum se întâlnesc şi să sărută îngerii când se întorc de pe pământ, unde vin să-şi arate dragostea şi să-şi împlinească datoria lor. Câte-odată, când se întâlnesc stau ei mai multă vreme la un loc şi vorbesc despre cele ce-au văzut la noi pe pământ!

— Sara să văd îngerii când zboară, dar nu-i dat fieşte-căruia să-i poată vedea. Şi odată, numai o singură dată, i-am văzut şi eu.

— Era într'o sară senină, liniştită, o sară frumoasă de vară, cum numai să tot vezi seri de-alea. Şedeam pe prispă afară şi mă gândeam la moşneagul meu, Dumnezeu să-l ierte! Era dus atunci la târg, şi eu eram cam îngrijată să nu fi dat vr'o pacoste peste dânsul. Mai fusese el la târg, dar nu întârziase nici-odată aşa de tare ca atunci. Eu — cum zic — şedeam pe prispă afară, îngândurată, cu fălcile în podul palmelor. Dela o bucată de vreme m'am făcut săturat de şezut şi m'am

ridicat să merg în casă. Când mă uitai spre cer, ce era să văd? Un duh alb îmbrăcat totul cu o haină albă ca omătul și încungiurat până la brâu cu un nor fumuriu, sbura încet-încet în sus. Atunci mi-am adus de-odată aminte că mama — fie-i țărâna ușoară — îmi povestea adeseori că pe pământ umblă întotdeauna îngeri, și că cine e bun la Dumnezeu îi poate vedea sara când să întorc în cer. Și acela era un inger. Aripile lui erau acuma slăbite și atârnavu greoi în jos. Când a ajuns cam pe acolo, iacă pe acolo — bătrâna arăta misterios cu mâna spre cer — pe unde calea robilor se despică în doi craci, îl întâmpină pe acel inger o ceată întregă de îngeri cântând și laudând numele Domnului...

— Ear unul din ceata aceea îl întrebă pe ingerul ce venia de pe pământ: «Ești obosit, frățioare, de-ți atârână aripile așa greu?» — «Da, sunt obosit — respunse Arhanghelul Mihail — căci vin tocmai de pe pământ, de pe pământul cel bun, pe care trăiesc oamenii cei răi.» — «E așa de trist pe pământ, de ești așa de îngrijat?» — «Da, e trist pe acel pământ frumos; dar păcatele și durerile pământenilor trebuie să ne stoarcă nouă ingerilor lacrimi fierbinți de milă.» — «Dar cum poate fi pământul frumos, dacă locuitorii lui sunt răi și păcătoși?» — «Da, Tatăl nostru a făcut pământul frumos, ca oamenii să nu uite că El există și că El nu încetează nici-când de-ai iubi; durerile lor să nu le răpească curajul și să nu uite de calea adevărului...» — «Ei bine dar tu nu poți nimici durerile și păcatele oamenilor?» întrebă un alt inger cu ochii negri steclitori, și c'o ținută măiestoasă. — «Nu — respunse Mihail într'un ton plin de milă — datoria mea e numai să mângâi pe cei mârniți și să deplâng soartea celor păcătoși. Câtă vreme va exista lumea, leac pentru durere nu va fi!»

— Așa a grăit Archangelul Mihail cătră ceialalți îngeri. Ei dar voi puițiilor, ascultați ori durmiți?

— Ba, eu ascult bunică!

— Dar Lucia?

— Și eu! Și eu! Și ce s'a întâmplat mai departe cu Archangelul Mihail?

Bunica urmă mai departe.

— Când a zis că durerea n'are leac pe lume l'a năbușit plânsul. Ochii îi sticleau tremurând în lacrimi ca stelele nopții. Și a plâns, a plâns amar, până când un inger din ceata cea mare l'a întreat: »Frățioare, povestește-ne ce-ai văzut pe pământ de plângi și oftezi așa de tare?»

— Și Archangelul Mihail zise: »Dragii mei frățiori, o să vă spun acuma ce-am văzut pe un colț de pământ. Știam eu demult,

demult pe o mamă văduvă și pe un copil, seraci, tare seraci, cari locuiau într'un bordei așa de hârbuit, că de abia se mai ținea înche-gat. Am intrat în lăuntru să văd cum mai trăiesc, și ți-am aflat pe mama copilului zăcând de friguri pe o laviță goală și luptându-se cu moartea. La căpătâiul ei era în loc de perină un boț de paie. Sermana, se făcuse groapă în paie, unde-i zăcea capul și la picioarele ei stetea băetul și suspina, copleșit de foame și tremurând de frig. Din când în când ducea pumnii la gură și sufla în ei, ca să se încălzească. Aborul ieșea șuvoi din gură, ca și fumul dintr'un pistol. Era îmbrăcat peste cămășa petecoasă cu un sumăeș, de care nu se mai ținea sdrență de sdrență. Intr'un târziu de noapte sermana bolnavă începu să tremure, așa de tare, de se părea că o sgâlțae toate vânturile. Băetul o acoperi cu sumăeșul său și apoi se culcă și el lângă dânsa, luându-i mânilor, ce tremurau ca o frunză de plop și încălzindu-i-le cu resuflul cald din gură. »Mămucă, ți-i frig tare?« o întreba mereu micuțul ei, dar ea nu-i dedia răspuns, căci mintea ei rătăcea atunci prin alte lumi mai fericite decât lumea ei.. Și bietul micuț adormi suspinând... Pe la un târziu de noapte se trezi în agonia unui vis ciudat. În luptă cu somnul încă simțea că frigul îl strânge la spate. Se înghesu la sinul maicii sale, dar deodată tresări înspăimântat și începu să strige: »mamă mamă«! Ea nu se mai mișca... Era rece ca ghiata... țeapănă și mai decât pământul... Băetul sări jos din pat și începu s'o clatine și s'o strige: »mămucă, mămucă!« mai întâi incetișor apoi tot mai tare și mai tare. Dar ea tot tăcea... Micuțul nenorocit se plimba prin casă dela ușă până la patul maicii sale, tremurând de foame și de frig și mușcându-și degetele de năcaz. Il umpluse sângele pe nas și pe gură, și acesta amestecându-se cu lacrimi picura în stropi mășcați la pământ. Când văzu mititelul că mamă-sa nu se mai trezește, se puse înapoi în pat lângă dânsa. Dădu să-și vâre mânuța fragedă în sinul maicii sale, dar când o atinse de piele, se cutremură deodată și o retrase îndărăt. Simțise ceva rece... rece ca ghiata. Il trecură toți fiorii de spaimă. În urmă li luă brațul și-l lipi la sânul său. Dar și acesta era rece, mai rece decât omătul. Sermanul El încă nu cunoștea acea enigmă tristă, încă nu înțelegea taina morții...«

»Și se sbuciumă mititelul lungă vreme până adormi. Spatele i-se încrețiră de frig, iar pântecul i-se întinse ca o coardă de foame, lipindu-se de coaste. Și copilul adormi în sfârșit suspinând în săc și sughițând de i-se cutremura întregul trupușor...«

»Eu mă dusei și-l sărutai pe frunte zicându-i în taină: »D-zeu care toate le-a creat, El și pe tine te-a creat. Tatăl nostru, care e în cer, vă chiamă să veniți amândoi, tu copile și cu maica ta, vă chiamă

să veniți la dânsul«. Uitați-vă, frățiorii mei, nu vin încă? Trebuie îndată s'ajungă sufletele lor la noi! După ce le-am spus vorbele acestea am scris cu mâna mea proprie pe fruntea băetului: LINIȘTE ETERNĂ; pe pieptu-i rece: CURĂȚENIE SFÂNTĂ; pe podul palmelor: SĂ NU LE APESE NICI O GREUTATE PĂMÂNTEANĂ! Pe piciorușele-i albe și gingașe: SĂ NU LE RĂNEASCĂ SPINII PĂMÂNTULUI! Pe ochii întredeschiși: SĂ NU-I UDE LACRIMELE SBUCIUMĂRII! Ear pe palidele buze: NICI UN STRIGĂT DE DURERE SĂ NU ÎNDRĂSNEASCĂ A LE MIȘCA! Asta am scris pe trupul fericitului băet, ear cătră mama lui — uitasem să vă amintesc — am fost spus mai d'inainte încă: »Cel ce te-a creat, te-a chemat la sine, căci aflat'a și'n ceriuri un loc pentru tine!« Sufletele acelor doi fericiți trebuie s'ajungă în curând la noi, dragii mei frățiori. Să-i primim cu cântări de laudă și de mulțumire...«

— Îngerii zimbiră voioși și apoi îl întrebară pe Mihail: »Ei și de ce, frățioare, ești așa de mahnit dacă sufletele acelor pământeni încap în mijlocul nostru?«

»O eu n'am plâns de mila acestora — răspuse Archangelul.

»Dar de-a cui milă — întrebară earăși îngerii — de cine ți-a fost așa de jale?«

»De mila unui om bogat, tare bogat, și totuși mai sărac decât acei doi săraci de care v'am povestit. Sufletul său era deșert, măcar că mânilor lui erau pline. Avea averi pe ne'ntrecute, trăia în desfătări și petreceri, dar ochiul lui nu vedea nici când vr'un sămn de dragoste, urechea lui nu auzea nici odată vr'un sunet drăgălaș... Pe lângă el să învârteau mereu numai priviri false și viclene și mereu întimpina fețe lingușitoare, și nici odată vr'un semn de dragoste. Nu era nimene, nimene pe lume cine să-l iubească, cine să-i spună vr'o vorbă drăgălaș...«

Și în dorul lui înfocat după dragoste străduia el să câștige măcar dragostea unui copil, dar jucăriile bogatului nu-l putură îndupleca pe copil, ca să-l iubească, ci mititelul alerga cu semenii lui prin pădure și prin dumbravă după flori, căci florile îi erau mai dragi. Numai dragostea naște dragoste pe pământ și în ceriuri. Sermanul nenorocit nu putea secera cea ce sămănase... După acel om bogat am plâns dragii mei, de acel nenorocit mi-a fost jale, care trăea pe pământ fără dragoste...«

— Și îngerii răspunseră: »Ai drept, frățioare!«

— Ear Arhangelul Mihail își acoperi fața cu mânilor și sbură trist mai departe...

Bunica ne istorisea jalea îngerului cu atâta vervă și cu atâta duioșie, încât câteodată ne mișca pe amândoi până la lacrimi. După ce-și sfârși duioasa poveste, fu și ea cuprinsă de un prelung oftat,

În care de bună seamă zăcea o taină mare ascunsă... În urmă ne întrebă într'un ton vesel și mândru:

— Ei, puișorilor, V'a plăcut?

Noi îi sărutăm mâna, neștiind nimic ce să-i răspundem.

Ea se sculă pe îndelete, își luă toiagul în mână și ne zise încetișor:

— Aidem, puiuților, la culcat, aidem că e târziu... Mămuța încă n'o veni așa de degrabă, că i departe din oraș și până aici...

Suceava, 10 Decembrie 1908.

I. E. Oltean.

Memoria lui Vulcan în Beiuș.

— 27 Dec. n. 1908.

Ziua de 25 Decembrie, în care zi din an în an se prăznuiește pomenirea marelui Mecenat Samuil Vulcan, întemeietorul gimnaziului din Beiuș, estan a fost cu desăvârșire o zi mare și luminată pentru tinerimea școlară ca și pentru întreg publicul românesc din Beiuș. —

La oarele 9 dimineața s'a celebrat sfânta slujbă împreună cu parastas pentru adormitul în Domnul, pontificând directorul gimnazial asistat fiind de întreg corpul profesoral. Era de față tinerimea dela toate institutele de învățământ și un număr public românesc. —

Săvârșindu-se parastasul, la oarele 11 în sala de gimnastică s'a început ședința festivă. A fost de față atât la parastas cât și la serbarea școlară și Ilustritatea Sa D-l Episcop Dr. Demetriu Radu. Și faptul acesta a atras la gimnaz întreaga inteligența română din loc în frunte cu familiile: V. Pop protopop gr.-or., Ardelean protopop gr.-cat. Dr. Cosma adv., Dr. Ciordaș, Creț, Gera, Erdélyi, Dr. Popovici, Dr. Mureșan, Corpul profesoral dela școalele de fete, câțiva preoți din provincă și cetățeni români ai Beiușului. Programul ședinței festive a fost scurt, dar ținut la un înalt nivel artistic. S'a vorbit despre viața și vremurile istorice, în care a trăit Samuil Vulcan, s'a declamat românește, ungurește și nemțește. Corul sub conducerea profesorului de cânt și muzică Ales. Chira, cu deosebire în »Resunetul văilor« de Popovici a atins culmea succeselor.

La sfârşitul şedinţei profesorul *Dr. C. Pavel* în numele corpului profesoral şi al tinerimei şcolare mulţămeşte *Ilustrităţii Sale* şi *distingusului Auditor* în următoarele cuvinte:

Ilustrime şi Reverendisime D-le Episcop!
Patron şi Părinte Prea Graţios!
Onoraţi Oaspeţii!
Iubiţi Elevi!

În *Sviţera*, în această gură de rai pământesc, călătorii fără odihnă, ce se abat pe aici în lunile de vară, fac un adevărat cult din răsăritul soarelui. — Se scoală până în revărsatul zorilor şi cu mic cu mare grăbesc spre cea mai înaltă creastă de munte, ca de acolo să admire ivirea celor dintâi raze preste piscurile şi plaiurile pitoreşti ale Alpilor.

Şi noi locuitorii acestui târguşor de munte, am alergat astăzi aici, la acest loc înălţat şi slăvit în inimile tuturor, ca ridicaţi preste daraverile zilnice, să-ne îndreptăm privirile spre acele mari şi mândre vremuri, când în văile şi poenele *Bihorului* se aprind cele dintâi raze de lumină şi cultură.

Beiuşului i-a revenit norocul nostru al tuturor, ca astăzi să prăznuiască faptele cele mai mari şi mai însemnate, ce s'au săvârşit pentru cultura acestui colţ de ţară, şi în general pentru cultura tuturor *Românilor* ungureni în scurgerea veacului al *XIX*. —

Şi am pregătit pentru aceasta luminată zi şi tinerimea şcolară îndreptându-i ochii sufletului tiner spre vremurile redeşeptării noastre în cari virtuţile străbunilor noştrii grăiesc în pilde şi o învaţă la cele mai înalte şi mai sfinte sentimente. —

Nicăiri — doar — în lume nu se adevereşte mai lămurit — ca în istoria culturii române — faptul, că nu atât progresul ideilor, cât mai vârtos desvoltarea şi progresul sentimentelor deşteaptă şi înalţă un popor.

Ideile sunt simple călăuze. Sentimentele însă hotăresc propăşirea. Şi un popor progresează în măsura în care bărbaţii puşi în fruntea lui, se ridică de-asupra egoismului şi se înalţă către sentimentele abnegaţiunii plini de iubire şi generositate. (Aşa-i! aplause).

Drept aceea pomenirea şi prăznuirea marilor luptători şi luminători, faptele şi jertfele lor alcătuesc şcoala cea mai puternică a educaţiunii. —

Şi când din an în an ne aducem aminte de viaţa lor, par'că în chip misterios simţim că la puterea noastră se adaugă şi puterea şi avântul şi vraja trecutului lor întreg.

Iată dar de ce pomenirea lui Samuil Vulcan, figura cea mai strălucită a renașanșului român, este și trebuie să fie pentru noi un izvor de însuflețire spre fapte înălțătoare de patrie și neam; iată de ce viața marelui arhiepiscop și Mecenate este și trebuie să fie un izvor nesecat de înălțare sufletească pentru toți Românii, și pentru toate generațiile tinere ce se perândează, și se vor perânda la vechea școală a lui Vulcan.

Din viața lui Vulcan, care din ficior de iobaj prin munca și vrednicia sa s'a înălțat la cea mai mare treaptă românească, aveți să învățați, iubiți elevii! — dragostea de muncă și silință.

Din viața lui Vulcan, care din avutul și dărnicia inimei sale, a ridicat această școală pentru luminarea fiilor săi și prin urmare pentru cultura și înaintarea patriei noastre, aveți să învățați dragostea de luptă și jertfă pentru binele obștesc, pentru lumina și cultura neamului nostru. —

Viața lui Vulcan, ne arată că o lege sfântă e înăscută în fiește care om de-a lucra pentru idealuri, pentru binele comun și pentru fericirea patriei. Și când zicem cuvântul patrie nu înțelegem numai pământul pe care trăim, ci înțelegem o ființă vie ce se ridică din adâncul istoriei încunjurată de viteji, cari au apărat-o și de mari bărbați, cari au luminat-o și ale căror raze de glorie ne inspiră și nouă simțul de muncă și luptă și jertfă pentru mărirea ei. —

Istoria popoarelor nu-i altceva decât mișcarea acestor sentimente și aspirații în inimile indivizilor. —

Omul în lumea aceasta nu să distinge decât printr'o muncă și aspirație către țeluri mai înalte, cari te fac să nu mărginești totul la ziua de azi. —

Înțelesul vieții noastre numai atunci devine lămurit când ai un scop mai înalt, un ideal pe care-l urmărești și având privirea veșnic ațintită spre acela, fieștecare dintre noi, de pe treapta, pe care ne găsim, contribuim cu un paș la mersul înainte al neamului nostru și prin el la progresul omenirii. —

În lupta aceasta însă trebuie să stăm neclintiți, având credință în viitor, pentru că trebuie să crezi în ceva ca să-te poți înălța (aplauze).

Un om cu credință, un om pătruns de rostul ce-l are în lumea aceasta, este mai mare putere națională și socială, decât 99 de oameni, cari n'au decât interesele lor, scăpând de ziua de azi și întrând în ziua de mâine așa cum au fost. — Nu este mai de compătimit decât o inimă ale cărei coarde tocite nu mai pot fi puse în vibrație prin nimic — (aplauze).

Fie dar, ca gimnasiul nostru, școala lui Vulcan, să fie veacuri înainte, depozitarul unui ideal sfânt și înălțător de patrie și neam și ale unor convingeri morale superioare. —

Și facă D-zeu Tatăl, ca pomenirea marelui Mecenat să fie înaintea noastră un simbol, ce ne amintește jertfele și gloriile trecutului și ne deșteaptă speranțele viitorului.

Și acum Ilustrisime și Reverendisime Dle Episcop! de încheiere dați-mi voie, ca în numele tinerimei școlare și în numele întreg corpului profesoral, Să-Vă aduc omajul celor mai adânci sentimente de mulțămă și alipire fiască pentru înalta prezență cu care ați onorat astăzi prestațiunile tinerimei noastre aduse întru prăznuirea marelui înaintaș din scaunul ce cu mila lui D-zeu îl împodobiți astăzi spre mândria eparhiei orădane și spre fala neamului românesc. Prezența Prea Sfinției-Voastre de azi în mijlocul nostru ne va sluji vreme îndelungată de îndemn spre un zel și avânt și mai mare, și spre o muncă și mai rodnică. — Întru mulți ani stăpâne! (Corul întonează »Mulți ani«).

Mulțumesc Onoratului public, care și de astădată a încurajat în număr așa de frumos tinerimea noastră spre muncă și progres în știință și artă.« —

După aceste potrivite cuvinte se ridică Ilustritatea Sa și adânc mișcat și de cumințeniile tinerilor, cari toți s'au achitat frumos de rolul lor, grăiește. — Incepe lin, sonor, dar vocea-i puternică din ce în ce vibrează mai tare până când încălzându-se la focul ideilor, ce acum încep să năvălească, de-odată se ridică ca și un vultur la înălțimele frumuseților oratorice și fraza i-se deschide și lărgește într'o răpitoare bogăție de cuvinte și gândiri.

Indeamnă tinerimea școlară la muncă și dragoste de neam, lege și patrie prin viețile figurilor strălucite ale bisericei și ale culturii române, și zice — într'alte — »și dacă nici Târnavele nu vor fi în stare să miște inimile Voastre, atunci, o! atunci mergeți la râul Vavilonului și acolo ascultați glasul prorocului cum joară credință Sionului«.

Nu inzist asupra impresiei ce o fac cuvântările Ilustrității Sale. E pagubă, că nu se scriu și tipăresc. Aceste cuvântări cu ideile lor cristalisate, pline de icoane din graiul biblic, și zguduitoare prin tăria convingerii și puterea stilului cu care Prea S. Sa adâncește toată muzica și toată bogăția limbei noastre, ar forma un moment nou în literatura oratoriei noastre bisericesti.

La oarele 12 și 1/2 ședința se ridică și publicul cu cele mai scumpe suveniruri și impresii se depărtează. —

Vederi din Macedonia.

Strada principală din Monastir.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scenă de stradă în Monastir.
(Clopotnița capei, române).

Meditație.

Cucernic plec genunchii, în calea mea pribeagă,
La Tine ce nu-i minte cu drept să te 'nțeleagă
Problemă necuprinsă, cetate de misteriori,
Izvor al mângăerii, stăpâne peste ceriuri.

Enigma vecinicii și-a gândurilor noastre,
Ocrotitoriul lumii și al bolților albastre,
Ce cânti în glas de tunet pe a ceriului tărie
Și-n zări fulgerătoare faci câmp de bătălie.

Din fulgere și nouri e sfânta ta cunună
Când zările să-'ncruntă de-a ceriului furtună;
La voia ta oceanul de țarmuri să aruncă
Că toate-'n largul lumii urmează a Ta poruncă,

Pe Tin' te preamărește pădure, șesuri, dealuri
Și râul ce-'n furtună revoaltă oști de valuri,
Livada, codrul verde și câmpul nins de floare,
Și craterile negre în lăvi detunătoare.

Iar zarea argintată molatici fulgi îți cerne
Și Ție-ți cântă, marea în frământări eterne,
Pribelnicele vânturi ce lumea o cutreer,
Furtunile sălbatici și cântecul de greer.

Stăpâne atotputernic, ființă preamărită,
Să fiu de tine-aproape mă bate o ispită;
Sub ochii plini de taine a mângăerii tale,
Doresc să se sfârșească pribelnica mea cale.

Aron Cotruș.

Românii la conciliul din Florenţa

IV. Reacţiune contra unirei.

(Urmare)

12) *Cauzele respingerii unirei florentine.* Omeneste era de prevăzut, atât înainte de concil, cât şi sub durata aceluia, dar mai vârtos după încheerea şi întoarcerea sinodistilor la ale sale, că unirea nu are să fie trainică.¹⁾

Iosif patriarhul şi alţi episcopi greceşti mai că toţi se împotriveau unirei plănuite. Dar până la sfârşit se vede că nu au putut respinge sfaturile şi poruncile împăratului.²⁾ Astfel vedem, că episcopatul, clerul secular şi regular şi mulţi laici, mai vârtos honoraţii, pleacă la sinod.

Am arătat, că episcopatul oriental, a fost reprezentat la sinod cam prin 27 episcopi. Numărul acesta a fost prea mic, pentru ca să se lupte demn cu numărul neasemănat mai mare al latinilor, şi prea neînsemnat, ca să reprezente moraliceşte întreg episcopatul oriental şi voinţa aceluia.

Poate că nu greşim, dacă explicăm numărul mic al episcopilor greci cu alternativa: ori că ei nu au voit să vină mai mulţi, ori că împăratul nu a voit să-i ducă acolo, că nu a avut încredere în ei...

Chiar aceşti 27 erau împărţiţi în păreri! Se ştie din cele dezvoltate mai sus, deloc la început: Visarion³⁾ şi Izidor se arătară aplicaţi spre unire, mai apoi fură câştigată pentru interesele unirei, alţi patru episcopi: Mitrofan de Cizic, George de Trapezunt⁴⁾ Iosif de Metona şi Dorotei de Mitilene. Pecând contra unirei au ramas consecvenţi şi constanţi mai până la decretarea ei: Marcu Eugenic Antonie de Heraclia, Grigorie (ori George) de Georgia, (Iberia, Gruzina, Tiflis, Caucaz) apoi cei din Anchiada şi din Monembazia.

Până la moartea lui Iosif conciliul mai nimic nu isprăvi un an şi jumătate. După aceea în o lună se primesc toate, la insistinţa cu limbă de moarte a lui Iosif II şi după ce împăratul însuşi luă în mână

¹⁾ Brânzeu 371.

²⁾ Chereir III 491.

³⁾ Întălegeri preliminare, — ce au premers conciliului, — Eugenie le-a avut prin delegatul seu, Nicolau Cuza, cu patriarhul Iosif II, şi cu Visarion. Rapaics 547, Boroianu 271 şi nota.

⁴⁾ Acesta a şi rămas în Roma, bag samă va fi simţit, că acasă nu are ce căuta ca unit. Popovici 126.

firul pertractărilor. Am văzut mai sus, cumcă pe patriarcul Iosif, să-l fi sfătuit pentru unire însuși mitropolitul nostru Dămian din Moldova. Cine ar mai putea azi cerceta și cu atât mai puțin constata, fiind actele conciliului pierdute, că dacă nu murea Iosif, și dacă acela ar fi luat parte continuă la toate ședințele și conferențele mici și mari oare nu ar fi luat altă față și întorsătură în încheierea unirei, ori că doară nu s'ar fi încheat de fel? Altcum unirea încheiată așa cum a fost și primită în Florența de împăratul și de greci, împăratul cât a trăit nu a publicat-o în imperiul seu, și sigur nu o publica nici urmașul seu, Constantin XII, dacă nu i-o pune ca »conditio sine qua non«, Nicolae al V-lea, pentru ajutorul contra turcilor, cari amenințau acum imperiul romeilor cu stângere⁵⁾

Dacă turcii nu strămtorau pe Constantin XII acesta nu cerea sucursul Romei, și astfel Roma nu avea ocazia binevenită de a urgita publicarea unirei.

După sosirea grecilor de la concil, nimenea nu se mai putea gândi la o publicare sărbătorească a unirei⁶⁾. Poporul a fost ațâțat și întăritat contra conciliului, de cătră preoții și călugării⁷⁾, cari se simțiră oare-și cumva jigniți în ambițiunea lor, că fură trecuți cu vederea și nu fură poștiți și ei la concil. Aceasta mulțime turburată acuma, la Constantinopol a ieșit întru întâmpinarea călătorilor reîntorși și li batjocoreau și drăcuiau⁸⁾, mai ales după ce nu primiră răspunsul așteptat la întrebarea curioasă, »cum au decurs sinodul, *noi grecii am invins*« ?! ⁹⁾.

Încă înainte de a sosi ei acasă, se lățise vestea celor întâmplate la Florența¹⁰⁾. Ori pe unde ajungeau și treceau sinodaliștii, tot numai vorbe slabe și de ocară li-se adresau¹¹⁾.

Visarion a fost așa de rău tratat în drum, cătră casă, încât a aflat de bine se întoarce din insula Creta earăși la Roma.

În Constantinopol apucaseră ai batjocori cu epitetul ornant de »azi miști« și trădători de dreapta credință¹²⁾. Se mai colportase știri ca acelea, cumcă: latini ar fi cumpărat cu bani grei pe Iosif și pe alții, că cu foame și cu alte de acestea mijloace, ar fi fost siliți

⁵⁾ Popovici 124. Rapaics 532.

⁶⁾ Sbiera 677. Boroianu 272. Grama 322.

⁷⁾ Brânzeu I. c. 375.

⁸⁾ Rapaics 536, Holzvárth 128.

⁹⁾ Rev. „Catol“ 192. Popovici 120.

¹⁰⁾ Popovici 123

¹¹⁾ Henri „card. Bessarion“ I. c. 115 și urm. la Popovici 123.

¹²⁾ Popovici 123.

răsăritenii la signarea decretelor florentine, apoi latinii au adulterat textele citate din scrierile sfinţilor părinţi şi au reprobato riturele orientale şcl.

Unii dintră sinodalişti, au desminţit acesteo vesti,¹³⁾ alţii earăşi, şi aceştia erau mai numeroşi, cât de frică, cât din interes, de a nu se strica cu mulţimea, nu întărziau a declara, că au fost în adevăr con-strânşi să signeze actul unirei; acuma însă le pare rău de acest lucru nesocotit şi resping unirea¹⁴⁾.

În general orientalii în masse nici când nu au voit unirea bise-ricii lor, cu a apusenilor¹⁵⁾ Ura tradiţională a grecilor, faţă de elementul roman şi faţă de spiritul şi însuşirile practice ale acestui element¹⁶⁾ nu a putut fi stăpănită atunci, cum nu poate nici azi!

Poate că multa contribuit la realizarea celor ce au primit unirea în Florenţa şi împrejurarea, că cei trei patriarhi răsăriteni au figurat la sinod numai prin delegaţii săi şi nu au luat parte în persoană¹⁷⁾. Biserica cu trecere mare din Ohrida¹⁸⁾ şi preste tot: bulgarii şi sârbii, deşi despre ceşti din urmă ştim, că au fost invitaţi¹⁹⁾ la sinod nu au luat parte de fel. Tot aşa nu avem date că la Florenţa să se fi dus, ori să fi fost măcar numai poftiţi episcopii români: din Muntenia, Ungaria şi Transilvania. Probe directe despre aceea încă nu avem cumcă Dămbian al Moldovei să fi avut mandat şi pentru României cei din afară de graniţele politice ale Moldovei.

După unire au umblat grecii numai atunci, când se vedeau primejduiţi de turci, dar şi atunci numai împăratul şi cei de frunte o cereau; plebea nici când nu au simţit lipsa, ori folosul, ce ar rezulta din împăcarea bisericilor²⁰⁾.

¹³⁾ Rapaics 536

¹⁴⁾ Revist. Catol. 793.

¹⁵⁾ Boroianu 273, Rapaics 532

¹⁶⁾ Stef. Pop »Intră două lumi« »Răvaşul« Cluj 1907 nr.ii 37—52. Ura gre-cilor sau potenţat mai vârtos dela răsboele cruciate încoace. Vandalizmul cruciaţilor în veci nu se poate uita. Cu fier şi foc au distrus şi răpit tot ce vedeau. Pentru biserica orientală, scurtă durată a împărăţiei creştine latine orientale, a fost un blăstăm, cu mult mai greu, ca îndelungata stăpânire a turcului... Altcum papa a reprobato înfiinţarea imperiului latin orientali. Unele altele din erorile latinilor ceteşte la Dr Nicolau Brânzeu »a keleti egyház kérdése napjainkban« în „Kath. Szemle“ 7908 fasc. IV. 374—575, la Popovici l. c. 20—23, şi Scriban în „Revista Teologică“ 7908, Sibiu pg. 83—85.

¹⁷⁾ Poate de aici vine, că cei dintăi, cari deloc la început (peste trei ani, în 1443) condamnă unirea sunt aceşti trei patriarhi cu sinodul lor ţinut în Jerusalem.

¹⁸⁾ Popovici, 125, 178, 45.

¹⁹⁾ Sguropol 3), 45, 24, 21, 260—262 apud Sbiera pg. 676.

²⁰⁾ Rapaics 532. Boroianu 273

Împărații apoi earăși, când ofereau unirea, era mai mult ca prețul ajutorului ce-l cereau, contra turcilor, decât o dorință evsevioasă și desinteresantă.²¹⁾

Deși acuma împăratul, ca interesat doria cu ori-ce preț unirea, totuși acea era cu mult mai tare dorită de către papa, decât de către împăratul.²²⁾

Suntem de modesta opiniune, că dacă la Florența, luau parte în sinod și bisericile erezice a iacobiților, armenilor, etc. deodată cu biserica grecească, poate mai multă importanță ar fi dat grecii remași acasă decretărilor sinodali. Așa, cum știm, când le publică în 1452, solul papei, îi întărită numai mai rău, contra bisericii de apus. Poporul atât acum,²³⁾ cât și până aci, se ferește a comunica în cele sfinte cu clerul carele se profesă a fi unit cu credința apusană²⁴⁾.

Am fost arătat altcum, că în Florența, deși dela o vreme se dădeau bătuți oratorii orientalilor totuși când ajunge cauza la definitivă rezolvare, atunci, grecii voiesc a scăpa așa, ca să nu signeze uricul de unire; mai ales cu privire la supremația papală²⁵⁾ le ar fi plăcut se scape fără declarații bine precizate. Dar împăratul nu îi slăbește de fel.

Siluirea²⁶⁾ invocată de istoriografia orientalilor la signarea actelor de ce natura e și în Uce măsură să fi fost efectuată de împărat, nu putem ști.²⁷⁾ La toată întimplarea însă nu poate fi alta decât aceea, ce numim noi azi influență morală. Frica ce o fi cauzat, va fi fost frica reverențială. Prin urmare decretarea florentină e iuridice validă și liberă, eară etica obligătoare, până atunci, până când un *sinod comun*, analog celui florentin nu o va abroga. Faptul, că biserica orientală deja de aproape 500 de ani desconzideră, *nu justifică uzul și respective desbinarea*. Concordatul dintre biserici e bilateral incheat; bilaterală are să fie și desfacerea aceluia! Așa ceva n'a fost și nu va putea fi nici odată!... Prin urmare uzul orientalilor de a fi numai în raport de pace și dragoste evanghelică, cu biserica Romei, e insuficient, nelegal și nedrept, cu un cuvânt uzul este și rămâne abuz!

Legătura ce are să fie între aceste două surori crestine, atât în

²¹⁾ Grama 318. 322. Horváth 264.

²²⁾ Grama în »Istor. biser. române unite cu Roma« Blaj 1884 pg. 51 Laurant l. c. 300

²³⁾ Boroianu 273.

²⁴⁾ Popovici 124.

²⁵⁾ Boroianu, 271, 272. Popovici, 122.

²⁶⁾ Cherier 491. Boroianu 372. Popovici 127, 122, 123 Sbiera 670, 671, 676, 677.

²⁷⁾ Grama »foea bis.« Blaj 1883 pg. 206, 237.

puterea firească a legii evanghelice, cât și în puterea legii omenești florentine e *legătură organică, a unității hierarhice*, carea culminează în supunerea față de primația iurisdicțională a Romei. De aici vine, că deși biserica grecească, decând impostorul Mahomet, îi înghiți patriarhatul, mai tare se ferește de unirea mântuitoare cu Roma,²⁸⁾ ca mai înainte, pe timpul Imperiului oriental creștin, totuși Roma continuă a chema și azi pe orientalii, uniți după drept, să fie uniți și de faptă. Să fie o turmă și un păstor,⁴⁹⁾ precum este numai un domn numai un botez, numai o credință.³⁰⁾ Adevărul și dreptatea numai una e în tot timpul și în tot locul, pentru toți oamenii.

Auzi Izrael³¹⁾ române, Domnul Dumnezeuul tău unul este.³²⁾ De ce te închini tu la doi dumnezei sau de ce te închini în două feluri la unul și acelaș Dumnezeu?... Un trup cu două suflete, ori un suflet, o inimă, cu două palpitări, e ca să nu zicem mai mult o hibriditate spirituală sui generis. *Un trup, un spirit, precum și chemați*

²⁸⁾ Sbiera 684

²⁹⁾ Ioan 10, 16

³⁰⁾ Efez IV S.

³¹⁾ Izrael, cuvântul chaldaic înseamnă: popor ales, sămânța lui Dumnezeu.

³²⁾ Moisi V, 6, 4: Marcu 12, 28.

Pius IX, în 1848 și 1879 îi pofteste pe orientali a se uni. În 1869 deodată îi invită și la sinodul vatican. Popovici 360. 410. Leo VIII face asemenea în 20 Iun. 1894 cu curenda »Praeclara prætationo«. Patriarcul din Constantinopol îl combate în 25 puncte, în August 1895. Punctele patriarcului le cerne critic, capușinul Bauer prof. în Smirna. Cnf. »Hittudományi Polyóirat« Budapest 1896 pg. 723—744 de Radu Gedeon prof. în Beiuș apoi anul 1897 pg. 526, 427. Acum din incidentul iubileului festiv aniversării 1500, dela moartea lui Ioan Gură de Aur, papa Pius X earăși îmbie unirea, creștinilor orientali în audiența din 13 Februar 1908 (vezi foaia »Unirea« Blaj nr. 7. pg. 73 și Nr. 8 pg. 77). Despre unirea bisericilor române încă s'a cheltuit multă vorbă pe timpul mitropolițiilor Șaguna-Șuluț. Bariț ist. »Trans.« t. II la anexe. Nic. Măneguțiu »Reuniunea românilor« 1893 Sibiu; Dr. A. Vaida în »Tribuna« din Sibiu 1898. La alegerea de deputat în 1905 în cercul d-lui Șerban de Voila, s'a corțeșit mult pe tema aceasta. Din nou se resuscită în »Unirea« Blaj 1908 nr. 2, 6; »Libertatea« Orăștie 1908 nr. 5; »Tribuna« Arad 1908 nr. 19, 20, 23. »Budapesti Hirlap« din 7—11 1908. Alocuția papei Piu X din 13 II 1908, pentru unirea orientalilor, atăcată de archimandritul Scriban în »Revista Teologică« Sibiu 1908 pg. 79 și următ. D-l Dr. Brânzeu, în disertația amintită, pg. 381—382, indică 10 puncte, cari ar fi să se conzidere în folosul unirei bisericesti. Despre pedecile de azi a unirei bisericeii occidentale și orientale, vezi: »Vorlesungen über die orientalische Kircherfrage« von Prinz Max Herzog zu Sachsen. Freiburg 1907 apoi celebrul Ehrhard »Die orientalische Kirchenfrage und Oesterreichs Beruf, in ihrer Lösung« Wien und Stuttgart 1899.

*sunteți într-o sperare a chemării noastre.*³³⁾ »Cine are ureche, auză, ce zice spiritul bisericilor.«³⁴⁾

Ca să terminăm cu cauzele cari au produs desfacerea unirei florentină mai amintim, cumcă nu suntem de părerea generalizată până acum, că *cauza de căpetenie* a stricării unirei ar fi surprerea imperiului grecesc: dacă turcul nu cucerea orientul european, unirea se susținea pe mai de parte, ar dăinui și azi chiar, zic unii.

Ori învingea, ori nu învingea turcul, unirea nu s'ar mai fi menținut. Ea a fost total abandonată, îndată la reînțoarcerea orientaliilor. Celea ce s'au mai făcut pentru unire, erau numai *pro forma* și la aparență, pentru ochii lumii apusene, puse la cale de oamenii frunțași ai Constantinopolei, cari nu cutezau a se strica încă cu puternicii din apus, cu cari aveau daraveri comerciale și economice. Dacă se stângea generația contimporană cu încheerea unirei, s'ar fi stâns cu ea deodată și unirea, făcută din interese pur materiale! Orientalii au oferit unirea, sau cum o priveau ei supunerea bisericii lor către cea romană, drept preț și schimb, pentru ajutorul dat,³⁵⁾ ca să scape de o altă, dublă supunere: bisericească și cetățenească. Papii nu au putut exopera la domnitorii apusului ajutorul dorit, și așa grecii, ajunși acum părtași de supunerea bisericească și politică la turci, sau ferit de a se mai uni cu catolicii, sau așa mai supune încă odată biserica, pelângă turci și la papa, fără de ceva folos, ba și fără speranța unui ajutor în viitorul îndepărtat.

Palam publice au strigat, că dacă este de a alege într-o supunere la Papa, ori la la Turci, ei prefer supunerea la cești din urmă³⁶⁾

Apoi, nu putem trage la îndoială faptul, cumcă într-o orientali vor fi fost mulți și de aceea, cari au fost deplin convinși în internul lor cumcă numai în biserica orientală s'a conservat doctrina evanghelică genuină, și că *occidentalii ar avea să primească condițiuni de unire*, ca unii ce s'ar fi abătut dela depozitul credinței ortodoxe. Aceasta convincțiune a unor orientali, se vedește din întrebările cu cari au întâmpinat pe cei ce sau întors dela sinod, zicând »noi am învins?!«³⁷⁾ Pare, că o bună parte de astfel cugetători, se afla tocmai în tabera mare a boerimeii laice, care au ostenit la sinod.³⁸⁾

³³⁾ Efez 4. 4,

³⁴⁾ Apocalip 3. 6.

³⁵⁾ Rapaici 432. Boroian 273. Popovici 124. Grama ist. unirei 317, 378, 322. Sbiera 662. Brânzeu 375.

³⁶⁾ Rapaics 537. Sbiera 679, 684, 682, 125.

³⁷⁾ Rev. Catol 192. Popovici 120, Boroianu 272, 273, Grama 322, Sbiera 617, 682—684, 679.

³⁸⁾ Sbiera 676.

Abstrăgând în spârşit dela toate şi priviind tot lucrul numai cu ochii istoricului nepreocupat, trebuie să admitem, că adevărul doctrinei, trebuie să fie în partea, unde a fost mulţimea: pars major, pars senior. Nu putem presupune *omeneşte*, cumcă să fi greşit toţi, şi singur numai Marcu Eugenicul, să fi fost *inerant*, în cauza desbaterilor şi formulării actului de unire.

Presiunile, momelile, ameniţările etc., ori cât de mari şi de multe să fi fost, nu au fost şi nu a putut fi atari, că grecii sinodali să nu fi putut şi refuza unirea, dacă ar fi aflat aşa mai de bine!!!? Să nu scăpăm din vedere, că e vorba de lucru sufletesc şi nu lumesc, şi că o unire stoarsă cu de a sâla, pentru papa nu ar fi plătit nimic, el ar fi fost primul, carele ar fi împedecat'o; căci »dato sed non concessio«, cumcă cu forţa se poate închea o unire, cu forţa însă nu se poate menţine!

Pentru adevăratatea celor stabilite în Florenţa, nu e chiar irrelevant, poziţia ce a luat biserica rusească. Ortodoxia rusească după reîntorcerea prelatului seu Izidor, dela Florenţa, a aderat o vreme la cele aşezate de sinodul unirii. Singur numai Ţarul s'a împotrivit. Dar »potentes potenter agunt« Văzând Ţarul, că acum se lapădă de unire şi grecii, cari o au încheiat'o şi pentru cari e şi de un folos politic, ear pentru el poate fi periculoasă chiar, s'a grăbit a-i pune capăt în sinodul seu naţional din Moscva din 1441. Şi pe vremurile acelea cine ar fi fost capabil a se împotrivi voinţei unui Ţar? Ba din contră, cei ce numai mai înainte erau adepţi lui Izidor, sunt atât de slugarnici şi îş recunosc greşala de mai înainte, mulţumesc Ţarului puternic, că i-a readus de pe calea rătăcită, pe care apucaseră. Episcopii şi boerii ziceau: Mulţumim principe! ah *voi aţi supravegheat, eară noi durmam. Voi, voi numai aţi mântuit credinţa descoperind*⁸⁹⁾ *adevărul*. E cu putinţă, dar nu e de loc *verosimil*, cumcă clerul superior şi notabilităţile mireneşti a unei ţări, să fie în cauză dogmatică mai falibili, ca un singur laic, fie acela chiar tătucul tuturor Ruşilor.

Dacă totuşi ar mai putea fi vorbă de o sâlă şi frică în cauza unirii dela Florenţa atunci oare nu pe dreptul am putea zice, că sâla şi frica a cauzat »neunirea« bisericească din Rusia!?

Stefan Pop.

(Despre Rolul Românilor în cauza unirii va urma în a. 1909.)

⁸⁹⁾ Vestitul mitropoiit şi istoriograf rus Plate în »istoria Rusiei« apoi principele rus Augustin Gallitzin în »Chiesa Rusa« în Rev. catolică 793, 794.

Ce este critica biblică ?

Zilnic auzim vorbindu-se despre rezultatele cele mai noi ale »criticei biblice«, — carea ea însăși e o știință nouă, — rezultate, pe cari se întemeiază în cea mai mare parte ipotezele așa numiților »moderniști«. Socotim deci, că nu va fi fără de interes pentru cetitori cunoașterea, în liniamente principale cel puțin, a celei puternice mișcări științifice, care să poartă aproape de-un secol, cu agerime și pătrundere extraordinară, în asupra luminat și care mișcare s'a inaugurat prin *criticii bibliei*, — de aceea lăsam să urmeze mai la vale cuvintele lămuritoare ale unui învățat străin, specialist în această materie:

«Biblia — zice învățatul străin — este arhivul istoric și izvorul științific al religiei mozaice și creștine, este temelia culturii, moralei și ideilor noastre conducătoare. Pe lângă acestea ea este totodată și izvorul de căpetenie al istoriei antice și al dezvoltării gândirii și culturii. Nu este carte care să se apropie în însemnătate de biblie, fie din punct de vedere al religiei, fie dintr'al științei.

Biblia nu e o operă unitară, ci e o colecție de 73 cărți mai mari și mai mici (46 ale Legii Vechi și 27 ale celei noi), pe cari creștinii credincioși și în parte Jidanii le socotesc ca de Dumnezeu însofiate (inspirate). Colecția întreagă se estinde cam pe 2000 pagini tipărite. Șirul îl deschid cele cinci cărți ale lui Moisi (Facerea, Eșirea, Leviticul, Numerii și A doua lege), cari cuprind istoria străvechie și legile lui Moisi. Urmează apoi feliurite scrieri istorice, morali și poetice, precum și profețiile cam oratorice ale prorocilor. De biblia legii celei noi se țin cele patru evanghelii, Faptele Apostolilor, epistolele Sf. Pavel și ale altor Apostoli și în urmă Apocalipsul quasi-dramatic al Sf. Ioan. Cărțile acestea sunt scrise parte în limba ebraică și aramică, parte în limba elină și în afară de textul original ni-s'au păstrat în o mulțime de traduceri vechi și în mai multe mii de manuscrise.

Despre cărțile Sfintei Scripturi nenumărate chestiuni limbistice critice literari, istorice și exegetice s'au ivit în decursul celor 2000 ani. Fiindcă storia și învățăturile biblice se impletesc cu istoria și mișcările intelectuali ale anticității: aproape fiecare pagină din biblie se înlanțuie cu o sumedenie de chestiuni științifice din cele mai feliurite. Și iarăși la rândul lor istoria profană veche, etnografia, istoria religiei și a culturii antice sunt nevoite să se ocupe cu spusele bibliei. Descoperirile din răsărit

făcute în veacul din urmă au trezit un interes extraordinar față de biblie, dând totodată un avânt nemaipomenit științelor biblice prin multele izvoare auxiliare ce le-a deschis. Popoarele culte din apus scotocesc pe întrecute pământul Palestinei, Egiptului, Babylonului, care au fost teatrul evenimentelor biblice; muzeele din Londra, Paris și Berlin s'au umplut de vechituri de mare preț pentru cunoașterea datelor biblice; piatrile au grăit la lume și manuscriptele, cari zăceau pe cine știe unde îngropate, au eșit la lumină; ear în operele și edițiile universităților și academiilor străine cucerește din ce în ce mai mult biblia.

În aceste mișcări științifice științele biblice s'au dezvoltat, conform sistemii istoriografice moderne, într-o direcție critică pronunțată, adică pe lângă descrierea și interpretarea bibliei s'au ocupat serios de chestia autenticității, originii și autorității bibliei, ajutate fiind de critica biblică reală și de cea istorică-literară. Adevărat, că critica aceasta biblică, ca orice știință nouă șovăiește de multe-ori întră hipoteze ce ușor se clatină, ba uneora exagerează din cale afară, căzând în felurite greșeli. Dar cu toate acestea cercetătorul nepreocupat trebuie să recunoască, că critica biblică pe lângă toate greșelile ei a săvârșit o muncă uriașă și a ajunge la rezultate trainice.

Acum ni se ivește întrebarea: că oare din ce punct de vedere creștin are critica vre-o însemnătate pentru biblie? Da, are. E o greșală morală a crede că dorința criticei este exclusiv combaterea. Critica scrutează și judecă; combate neadevărul, dar în acelaș timp dovedește adevărul. Și chestiunile acelea, de cari se ocupă critica biblică în cadrele sale nu sunt dogme (adevăruri de credință), ci chestiuni științifice, mai cu seamă istorice, cari pot și trebuiesc tratate după sistemele științifice corăspunzătoare. De adevărurile de credință nu se atinge; căci acelea și așa, cel puțin în parte, cad în afară de hotarele științei. Ear întru cât cad în cadrele minții și ale experienței, răzlesc critica și nu se dau învinse. La tot cazul însă să fie critica temeinică serioasă și fără exagerări. Hipercritica (criticismul exagerat) ne conduce nu la știință, ci la îndoieli fără de rost; căci în loc să afle adevărul, îl întunecă și-l clatină. Să nu fie apoi critica nici negativă (destructivă), care spulberă cu rost sau fără rost tot ceace este, fără ca însă să poată clădi ceva mai bun; ci să fie pozitivă, adică pe temelile cercate și întărite să clădească mai departe».

Bp. Octomvrie, 1908.

I. G. Cârstea.

Revista bisericească.

În nr. 24 al revistei »Egyházi Közlöny« secretariul ministerial Vodicska Imre ne spune că guvernul unguresc a pus la dispoziția bisericii greco-catolice rutene din patrie suma de 400.000 cor. pentru retipărirea cărților liturgice slave. În legătură cu noua ediție a cărților liturgice s'a născut întrebarea: sunt datori uniții — în cazul prezent rutenii — pe baza uniunii sufletești cu Roma, a primii și oficiile sfinților canonizați după rumperea dela 1054? Guvernul e pro. Aceeași e și părerea lui individuală, căci »dacă în seminarele greco-catolice se poate propune filozofia lui S. Toma de Aquino, de ce nu ar putea ocupa loc acest mare sfânt în hagiologia bisericii grecești?« Recunoaște că din punct de vedere bisericesc chestia încă nu e limpezită, de aceea așteaptă părerile celor pricepuți și în primul rând interesați.

Cu nerăbdare am așteptat părerile celor interesați. Dar nici nu a trebuit să aștept mult, căci preoții ruteni — dibaci măiestri în schimonosirea frumoaselor și impunătoarelor ceremonii a bisericii grecești — pe întrecute salută minunata idee a introducerii oficiilor sfinților latini în cărțile rituali ale bisericii unite, căci »fiind uniți membri ai bisericii univezale, natural« — zic ei — »că în cărțile noastre rituale sunt a se introduce oficiile sfinților obligatoare pentru întreagă biserica. Dupăce însă rutenii uniți din patrie sunt totodată membrii bisericii catolice ungurești, în cărțile liturgice necondiționat trebuie introduse oficiile sfinților, a căror oficii sunt obligatoare în biserica catolică maghiară. Precedent e oficiul s. Ștefan«. Că aproape toți preoții ruteni — abateră face numai preotul Emil Musetyánovits — au salutată cu atâta însuflețire această idee măreață menită a da nou impuls și un »îmbucurător avânt vieții religioase morali în biserica unită« — e un lucru care nu mă miră. Cunoșc mai de aproape preoțimea ruteană — care ia în nume de rău dacă e numită: ruteană. — Cu mai mulți preoți »unguri greco-catolici« am cunoștință personală și mi-s'a dat ocaziune a cunoaște mai de aproape modul lor de cugetare. Nu e aceasta o preoțime inflăcărată pentru cauza lui Isus, pentru viața religioasă—morală a sărmanului, dar bunului popor rutean păstorit de ei. Din izvor sigur sunt informat că în comună din »Vercovina« (partea nordică a țării) preotul servia s. slujbă în limba slavă, dar observând, că a intrat în biserică inspectorul

școlar, o întoarnă pe ungerie, deși credincioșii — afară de cantor — nu știu nici o boabă ungeră. Închipuiesc-și oricine cum pot păstorii ei turma cuvântătoare încredințată grijei lor, când din sen inariul din Ungvár ies mulți tineri, cari nu numai nu poșed în vorbire și în scriere limba ruteană — față de care au o deosebită aversiune — dar nici ceti nu știu corect. Natural că astfel de tineri, crescuți într'o atmosferă saturată cu totul de obiceiurile bisericei latine, ajunși în via Domnului nu se știu îndestul înflăcără pentru frumseța răpitoare a ritului grecesc, nici pentru limba liturgică, al cărei farmec dulce nu-l simțesc și nu-l pot simți.

Mai mult m'a mirat însă faptul, că în aceasta polemie, sub pseudonimul »Sic est« a luat parte și un »învățat preot român din Blaj«. Nervos își ticluște »Sic est« caracteristică eremiadă, al cărei rezumat e următorul: E la timp editarea cărților liturgice slave. Invinuște Roma că nu controlează cu destulă rigoare pe greci, urmarea e că ritul grecesc cu deosebire în Ungaria e în pragul morții(?) În cărțile liturgice grecești nu află pe S. Bernard, S. Toma de Aquino, S. Alfonz de Liguri... ba nici pe S. Jozafat. Zămisirea neprihănită a Preacuratei Vergure nu se sărbătorește decât în dieceza Orăzii(!) Un protopop din dieceza Orăzii în »Unirea« a atăcat introducerea »Rozarului«, iar într'un sat oare care nu s'a îngăduit ridicarea unei statue a Fecioarei de Lourdes. Se plânge, că în întreagă biserica greco-catolică din patrie nu e nici o asociație împreună cu iudulgență plenară. Sărbătoarea sfintei euharistii (Festum corporis) uniții nu o țin. E măhnit că în ziua S. Stefan (nu protomartirul) numai s. slujbă se servește fiindcă acel sfânt în biserica noastră nu are oficiu special. Cunoaște o comună unde »mai mult decât de 40 de ani nime nu a dus băieții la mărturisire și așa e obicei, că bărbații numai în vârstă de 20—30 de ani se cuminecă pentru prima oară. Și fac acest șcandal, fiindcă solemnitatea primei mărturisiri e »obicei papistășesc«. Cultul s. sacrament al euharistiei, e scandalos de delăsat. În Ungvár, Gherla, în Orade nu e ședință de consistoriu, în care nu s'ar pertracta cereri de treceri la ritul latin(?) Nu se predică. »Dacă după 200 de ani dela unire nu cutează a pune în Credeu particula »Filioque« cum putem aștepta ca biserica gr.-cat. să facă destul poruncii S. Scaun Apostolic, adevă să introducă în cărțile liturgice a bisericii de rit grec oficiile sfinților, a căror officii sunt obligătoare pentru întreagă biserica«. Și apoi »horribile dictu et auditu: »Dacă guvernul voește ca oficiile sfinților canonizați după unire să fie introduse în cărțile rituale slave de rit grecesc atunci acel lucru nu se poate ajunge decât pe aceasta cale: adevă, să aducă (guvernul...) la cunoștința Romei abuzul că biserica gr.-cat. până în

ziua de astăzi nu voește a introduce oficiile sfinților — nici în cazul dacă aceia au fost de rit oriental — canonizați după schisma cea mare, nici în cazul când cultul lor se estinde la întreagă biserica». În reasumat aceasta e eremiada lui »Sicest«. Nu a rămas fără răspuns, căci preotul rutean Emil Musztyánovits, un temeinic cunoscător al ritului grecesc, îi dă o aspră lecție, negând că astfel de stări ar dăinui la ruteni. În Nr. 43 al aceleiași reviste, »Sicest« nu întârzie a recunoaște că la ruteni așa vor fi stând lucrurile cum le prezintă ei, dar referitor la români susține tot ce în general a referit la întreagă biserica gr.-cat. Ca pupază pe colac se plânge că românii numai din București își pot câștiga cărțile liturgice, cari sunt pline de greșeli. Acum e pe tapet chestia călindarului, et nunc risum teneatis, căci »Sicest« esclamă: »Uitați dară câte chestii așteaptă să fie rezolvate în un eventual conciliu al greco-catolicilor din patrie«.

Intradevăr nu pot pricepe ce l'a putut îndemna pe »Sicest« să ia parte în disputa cu rutenii. Dacă a voit să fie aspru dar după vrednicie, dăscălit și-a ajuns scopul. Dacă a intenționat ponegrirea noastră înaintea străinilor și-a ajuns scopul. Dacă a voit să atragă disprețul și compătimirea streinilor asupra bisericii române unite... și-a ajuns scopul. Dacă a voit a atrage atenția guvernului asupra stărilor anormale ce domnesc în biserica gr.-cat. (Bánffy Dezső, Gábor Antal, Balthazar Dezső de-ar ședea în scaunele ministeriali de sigur ar asculta sfatul lui Sicest) pentru ca să facă pașii la Roma (quo iure?) pentru reglementarea uniților... e trist, foarte trist. Dacă a voit să ne înfrunte pentru că nu introducem oficiile sfinților latini în cărțile noastre rituale, deși aceasta e porunca s. Scaun Apostolic... nu și-a ajuns scopul, căci astfel de porunci nu există decât în inchipuirea lui Sicest. Dacă însă a voit a atrage atenția celor interesați și aci în primul rând suntem noi — asupra disordinilor ce domnesc la noi, și dacă condus de cel mai nobil idealism a voit să contribue la sanarea relelor cu regret trebuie să constat că, nu s'a ajuns scopul. Acest scop mai ușor l'ar fi ajuns provocând o eventuală polemie în »Unirea« cetită de cea mai mare parte a clerului român și nu în »Egyházi Közlöny, de puțini preoți români cetită. Sic est.

Dar mai am motive de a reprobă amestecul lui »Sicest« în discuția cu ruteni. E șod a discuta despre lucruri, cari sau de loc, sau numai în parte te atinge »Quod te non tangit cur te tam fortiter angit«.?

E și mai șod a disputa despre lucruri a căror rost nu-l pricepi. Ar fi naivitate a crede că de dragul limbei slave sacrifică guvernul 400.000 coroane. Lucrul stă astfel. E lucru știut că mai anii trecuți »ungurii gr.-cat. într'o deputație monstră s'au prezentat înaintea s.

Scaun Apostolic cu rugarea, ca să permită liturgia maghiară forţată şi dorită mai mult de preoţimea patriotică, decât de poporul credincios. Respunsul a fost negativ. Acum pentru ajungerea aceluiaş scop ieau refugiu la alte mijloace. Întâi vor eda cărţile liturgice întregite şi corectate în limba slavă... apoi le vor traduce în ungureşte sau când vor fi gata cu traducerea de nou vor umbla cu deputaţii în favorul liturgiei ungureşti. Ei sunt convinşi că dacă lucrul a succes s. Method, de sigur le va succede şi lor. (V. Szimon István: »Egyházi Közlöny nr. 46).

Ceva mai târzior chestia întroducerii oficiilor sînţilor latini în cărţile liturgiei noastre, amplificată cu chestia reformării ordului basilitan rutean şi unirea călindarului a fost de nou adusă pe tapet în ziarul cotidian »Alkotmány« în »Derengés«ul lui Vodicska, aflând resunet în »Gör.-Kath. Szemle« şi ziarul rutean »Nauca«, care declară că scrie din îndemnul şi cu aprobarea episcopului Firczák. Doresc, ba pretind reformarea ordului Basilitan după modelul celui din Galiţia. Sunt de acord în ce priveşte necesitatea întrodicerii oficiilor sînţilor latini în cărţile rituali gr.-cat. şi în sfârşit pledează pentru primirea Calendarjului Gregorian în cele bisericeşti. Ceste două chestii din urmă ei cred că mai uşor s'ar puea duce în îndeplinire întrun conciliu al tuturor greco catolicilor din ţara (Gör.-kath. Szemle nr. 50) dorit atât de mult de „Sicest“.

Nu aflu întemeiată nizuinţa spre astfel de înoiri numai de dragul inoirilor. Zădarnică e orice opintire pentru a documenta că prin o petecire — să mi se ierte cuvântul — a ritului nostru erezit dela moşi şi strămoşi, acestuia i-s'ar ridica splendoarea. Cetind viaţa sf. Ioan Gură-de-aur, Vasile cel Mare etc. poporul nostru se va alege cu mai multă hrană sufletească decât cetind viaţa unui Emeric, Coloman, Ladislau, Carol etc. ale căror nume îi sună strein în ureche. Nu îmi vine a crede că o astfel de înoire ar esercia o mai binefăcătoare influinţă psihologică asupra vieţii religioase morale a poporului nostru, din potrivă ar da o armă puternică în mâna acelora dintre orientali, cari şi astăzi visează de proselitism.

În principiu nu sunt adversar al primirei — şi în cele bisericeşti a călindarului Gregorian. Dar dacă e vorba de aceea provincia noastră metropolitană, supusă direct Romei — nu are nici în clin, nici în mănecă, cu ruteni din patrie şi din Galiţia. În privinţa aceasta mai îngrabă ar trebui cercată o înţelegere între Blaj şi Sibiu, decât între Blaj, Ungvár Lemberg.

De sigur avem noi năcazurile noastre... Nu neg necesitatea unei lucrări mai intenzive pentru desvoltarea simţului religios în poporul nostru. Aceasta însă e un lucru care nu se poate ajunge prin concilii greco-catolice ruteno-române, ci mai uşor s'ar ajunge prin reacţi-

varea ordului bazilitan. Avem lipsă de o armată bine disciplinată, care să pășească în luptă cu indiferentismul religios ce domnește la noi. Preoțimea dela sate, care în cele mai multe cazuri luptă cu grele griji materiali și e necesită să a-și concentra aproape întreagă activitatea în câștigarea mijloacelor de trai, în educarea familiei — de multe ori, pe lângă toată bunăvoința și tot zelul dezvoltat nu e în stare a satisface sublimii sale chemări și idealismului nostru. Avem lipsă de o oaste aprigă, care cu armele științei și a oratoriei, prin misiuni populare, prin conferințe pentru inteligenți, ar pune capăt indiferentismului ce ne ține încătușați, ar aduce căldură în sufletele noastre amorțite... Cu focul idealismului lor ar aprinde în inimile noastre focul dragostei nefățărute față de sfânta lege strămoșească. Aducând ei înșiși pe altariul celui Atotputernic cel mai desăvârșit prinos al vieții creștinești, prin cuvânt și faptă ar sămăna sămânța bună a virtuților și ne-ar scălda în dorita baie a renașterii morale. Sic est!

Im.

Din „Călimdarul dela Cluj“ pe 1909.

Ioana Bădilă n. Moldovan († 1899).

În Biblioteca Despărțământului Cluj al »Asociațiunii« nr. 17, a apărut „Călimdarul dela Cluj“ pe anul 1909. E mai voluminos, mai bine îngrijit, dar tot așa de conștient românesc ca și în trecut costă tot numai 20 fil.

E înfrumșețat cu 6 ilustrațiuni originale, din cari dăm aci una: Portretul marelui binefăcător, fundatoarea internatului de stud. români în Cluj. —

Crestături.

— **Scăderea populaţiunii în Franţa.** Acum doi ani am făcut o notiţă în »Răvaşul« (Nr. 8. 1907.) în care, pe baza datelor statistice publicate atunci de un învăţat german, am arătat decadenţa grozavă, ce se observă în Franţa de o vreme încoace. Mai nou aflăm un articol în revista franceză »Opinion«, în care dl M. Foville, membrul »Institut«-ului şi preşedintele »Academiei pentru ştiinţe morale şi politice« face o privire tristă asupra procesului de scădere şi de nimicire totală a populaţiunii din Franţa.

Franţa e singura ţară, în care numărul deceselor întrece pe al naşterilor. Acesta de câţiva ani încoace scade tot mereu; până în anul 1907 însă numărul naşterilor era tot mai mare ca al deceselor; plus-ul îl dau următoarele cifre:

In anul 1902	84.000
» » 1903	73.000
» » 1904	57.000
» » 1905	37.000
» » 1906	27.000

În sfârşit în anul 1907 numărul deceselor a întrecut pe al naşterilor cu 20.000! Cine vede proporţia între cifrele de mai sus şi cine ştie, că aceleaşi împrejurări au aceleaşi efecte, acela de loc observă, că aici e vorba de o decesere sistematică, de o discomponere totală a populaţiunii în Franţa.

Doar ştiut este, că pe întreg rotogolul pământului numărul oamenilor creşte regulat, așa că tot la un anumit număr de ani se duplică. De aci urmează, că în fiecare ţară populaţia se sporeşte. Aşa în anul 1907 creşterea populaţiei a fost:

În Austria	323.078.
» Belgia	67.387.
» Germania	822.837.
» Ungaria	229.763
» Olanda	87.695.
În Italia	374.208.
» Sviţera	36.400.

numai în Franţa a fost scăderea 20.000!

Pe vremea războiului germăno-francez, la anul 1870, cele două state aveau populaţie egală. La anul 1895 Germania avea cu 6 milioane mai mulţi locuitori ca Franţa, iar azi are cu 20 milioane mai mulţi! Iată rezultatul ce-l are diferenţa stărilor sociale şi morale în cele două state.

Căci la aceste stări se reduc cauzele decadenţei în Franţa. M. Foville se provoacă la aceea, cum dela revoluţia franceză încoace, alungându-se dela cârmă familiile domnitoare şi aristocraţia, au condus destinele naţiunii o mână de oameni din plebea nechemată, nepricepută. Aceştia au adus legi, cari consunau principiilor »enciclopediştilor«, dar au fost dezasastroase pentru religie, morală, familie deci pentru temelia statului. Revista »Public Opinion« scrie: »legea e prea laxă faţă de anumite crime (abort, sodomie); a făcut divorţul ridiculos de uşor şi cochetează cu doctrine primejdioase. Aieva n'au făcut nimic pentru împiedecarea stîrpirei gradate a unui neam estins.« Scriitorii anilor 60—70, în frunte cu Dumas-fiul au luptat pentru indisolubilitatea căsătoriei. Abia au trecut 20 ani dela inarticularea divorţului, iară păşesc o mulţime de scriitori, cum sunt Brieux, Bourget ş. a. pentru apărarea indisolubilităţii.

Precând numărul populaţiei scade, creşte numărul criminaliştilor, între cari o mulţime de minoreni. Cea mai mare cauză a decadenţei însă e degenerarea vieţii familiare şi a creşterii. Până aceasta nu se va îndrepta, de un viitor îmbucurător în populaţia Franţei nu poate fi vorba.

Dr. Nicolae Brânzău.

— **La Crăciun.** Dintr'un articol de Episcopul Prohászka traduc acest finale:

«...Crăciunul înseamnă, că D-zeu s'a făcut egal cu noi. În lumea aceasta mare a neegalităţilor şi nedreptăţilor aceasta este învăţătura cea mare a

egalității. Înaintea lui Dumnezeu toți suntem egali; în aspirațiile noastre vecinice, în menirea noastră pentru un scop supranatural și etern, în ascultarea de El și urmarea noastră amăsurat legilor morali de valoare absolută, precum și în iubirea ce o avem pentru idealul etern, suntem cu toții frați, avem libertatea de a ne întocmi viața după modelul unor ideale eterne ori de ce rang am fi și ori în ce haine ne-am purta.

«Cultura încă zorește o egalitate mai mare, o frățietate mai dulce și o libertate mai largă și doctrina și tendințele ei seamănă cu faptul acesta mare al egalității și frățietății dela Crăciun; dar seamănă numai, căci nici pe departe măcar nu se unesc. Pentrucă, pe când principiul egalității dela Crăciun preface sufletul omului, pe atunci cea culturală abea de egalizează veșmintele oamenilor; egalitatea dela Crăciun vorbește de moravuri, cea culturală însă pretinde drepturi; egalitatea culturală mai vrea, să nu fie nime mai mare ca noi, cea de Crăciun însă ne spune, ca toți fără deosebire, să fim mari, ear mărimea aceasta o derivă din principii interne, din cugetarea sublimă că noi toți suntem fii lui Dumnezeu, din mintea scăldată în lumina credinței, din nobleța sentimentelor și cu un cuvânt din întreagă desăvârșenia omului. Egalitatea dela Crăciun își dă prea bine seama, că multe ne desbină pe noi: titluri, ranguri și averi, dar nu filozofează mult, nici nu înjgheabă teorii pentru rezolvarea crizelor sociale; ci mai mult urgitează egalitatea în virtute, în cinste și omenie.

Ei, și poate-se întrece vre-odată starea aceasta?

Aceasta nu va fi întrecută nici odată, pentru-că nu se poate întrece, ci, da, trebuie astfel dezvoltată, ca egalitatea să nu se restrângă numai la moralitate, ci să se înfăptuiască și în

drepturi și, întru cât se poate, și în viața economică. Progresul tehnic și înălțarea necurmată a claselor sociali deschid noi și noi arene de viață, în cari se manifestă simțul moral: conștiința în dezvoltare încă a claselor de jos și cea în deșteptare a claselor de sus împărțind în chipul acesta din ce în ce în mai multe drepturi și privilegii pe frații lor mai mici, cu cari însă în privința valorilor interne sufletești sunt perfect egali. Căci este doar lucru firesc, ca pe cel ce moralmente îl știu de egal cu mine, să-l ridic și la egalitate de drept, în măsura, în care evoluția socială o pretinde.

Simțul egalității morale, de sine, încă nu crează și egalitatea de drept și cea economică, pentrucă acestea din urmă mai depind încă de multe alte împrejurări, dar adevărata conștiință morală de bună samă că nu va încerca să zădărnicească înfăptuirea egalității de drept, când, bine înțeles, îi va fi venit sorocul și la aceasta.

Evident deci, că Viilaimul Judeei a prins problema cea mare a culturii chiar de rădăcină și nici o direcție, care va nesocoti punctul de vedere creștin nu poate rămânea nepedepșită. Tocmai de aceea meargă și învețe a se ruga naintea peșterii din Viilaim: și critica, și cultura, și să păstreze pe seama vieții tulburate de atâtea hărțueli și neînțelegeri, glasul acela nou, accentul acela dulce, care ca un flor trece prin noaptea sfântă, — glasul acela, care ne vine din minunata lume a frumșetii și superiorității morale, trezindu-ne, de o parte, dorul după dreptate și armonie mai multă și îndemnându-ne să ne emancipăm, de altă parte, din ghiarele încăpăținării dârze.

Va să zică, tot Viilaimul conduce și acuma și punctul său de vedere nu poate fi întrecut nici de critică, nici de cultură.»

Traducător I. G.

CRONICA

— Sărbători fericite, și anul nou cu bine! — urăm din inimă tuturor colaboratorilor și cetitorilor noștri.

În anul 1909 „Răvașul“ își va pune base mai largi nu numai în ce privește redacția, și ci administrația, trecând sub direcția unui comitet. O revistă culturală, care fără ori ce lux, dar cu atât mai mare sârguință, să îmbrățișeze toate fenomenele vieții noastre culturale, după necesitățile de acum ale inteligenței noastre va fi credem prețuită cum se cuvine. Esperiența ce am făcut în cursul alor 6 ani ne impune, ca să nu eschidem din preocupățiunile revistei noastre nici chiar politica, de aceea ne propunem a trata în „reviste politice“ lunare toate faptele mai de seamă și curente, ce se vădesc, în viața noastră, luminându-le dintr'un punct de vedere mai înalt, care să lămurească, fără a învrăjbi, și să concentreze prin armonia vederilor, toate puterile intelectuale ale poporului nostru la împreună lucrare solidară. Aceasta însă nu ne va abate de la problemele culturale, ce ne-au preocupat totdeauna mai mult, căutând să înviorăm sufletele cu sănătatea mângăitoare și întăritoare a orizonturilor creștine.

În scopul acesta garda tină, inimoasă și generoasă, care s'a grupat în jurul acestui modest steag de acțiune culturală, se mărește și se întărește din ce în ce, și cu ajutorul ei valoros sperăm să străbătem și prin cea mai tradițională nepăsare, învingând toate piedecile pornirilor funeste, ce să vădesc la noi.

În numărul 1 din 1909, vom desfășura mai pe larg programul nostru de acțiune, cum și îmbunătățirile ce vom da în revistă. Anticipăm de acum, pentru orientare un singur punct:

Prețul abonamentului pe 1909 va fi 10 coroane pe an; 5 cor. pe $\frac{1}{2}$ an.

Între împrejurările scumpirei generale de acum prețul acesta este minimal și în comparație cu alte reviste este cel mai ieftin posibil! —

— În numărul proxim vom publica un articol literar despre Ioan Agărbicean, distinsul nostru scriitor. Articolul este datorit Dlui D. Tomescu, — care l'a merit pentru numărul acesta dar a întârziat. Insemnăm cu plăcere, că d. D. Tomescu a intrat stabil în șirul membrilor comitetului nostru de redacție.

— Sinodul mixt protopopesc din eparchia Clujului s'a ținut și în estan în Cluj, la 24 Dec. n. 1908, deodată cu adunarea generală a reuniunii învățătorilor din acest protopopiat. Astfel nisuița firească de a înfrăți și a închea tot mai mult frățietatea firească a acestor doue chemări: preoțească și învățătoarească, a avut nou privilegiu să se afirme. În estan ea s'a și afirmat așa de bine, încât dușmanii binelui și ai ori-cărui progres în sânul nostru s'au simțit imboldiți a încerca

o desbinare. Nu au reuşit însă şi nu credem că vor reuşi; nici nu va ajuta Dzeu nimănu a desbina ceea-ce El însuşi a împreunat. Preoţii şi învăţătorii români, cari au suflet curat, vor înţelege, că au aceeaşi chemare sfântă în mijlocul poporului credincios, care le-a dat'o însuşi marele Arhiepiscop, Dascălul dascălilor: *Mergeţi şi învăţaţi toate neamurile, botezându-i pe ei...*»

Altfel decursul fidel a marelui zile a fost astfel:

După s. liturgie celebrată de On. E. P. Pecurariu, la 8¹/₂, s'a ținut în școala de fete din Cluj o prelegere practică din aritmetică. Dna învăț. Maria G. Vilt, a ținut o prelegere de model, din care toți învățătorii au putut învăța. S'a trecut apoi la rapoartele obicinuite. Cassarul cel nou, Paul Pușcaș, a dat dovezi de zel și a descoperit starea adevărată a lucrurilor. S'au luat măsuri pentru încasarea multelor restanțe. O notă discordantă a adus în desbatere preotul Em. Măcelariu din Totelec, care promite a se face membru însă arată că de s'ar face toți preoții membri la reun. învățătorilor, ar putea să-i scoată pe învățătorii dela conducerea reuniunii lor. Protopopul Dr. E. Dăianu regretă că se fac astfel de observări. Intențiunea preoților nu poate fi de a scoate pe învățătorii din fruntea reuniunii lor, ci de a-i sprigini, cu taxe și cu sfaturi binevoitoare frățești. Se ridică la cuvânt B. Podoabă, care secondează lui E. Macelariu, îndeamnă pe învățătorii să nu se facă membri la fondul cultural al protopopiatului, că ei (învățătorii) n'ar avea nici un folos de acolo, — deși toate venitele fondului acestuia se dau, ca întregire de salare învățătoarești. B. P. zice, că înzădar se încearcă cineva a împreuna focul cu apa, — ca și când învățătorii și preoții ar fi elemente așa de contrare, ca focul și apa.

Aruncarea acestui tăciune de vrajbă a provocat o nouă intervenție a protopopului Dr. E. Dăianu, care a înfierat cu atâta efect încercările acestea de a strica legătura frățietății, ce s'a pecetluit, încât învățătorii nici n'au mai voit să asculte pe «membrul fondator B. Podoabă», care i-a caracterizat, față cu preoții, ca «focul și apa». A făcut frumoasă impresiune căldurosul apel al dlui E. P. Pecurariu, directorul desp. Cluj al «Asociațiunii» în cauza cursurilor pentru analfabeți. Adunarea luând act cu entuziasm de acest apel a îndemnat pe fiecare membru a iniția cursuri și a lumina și afară de oarele școlare pe cei neluminați.

După aceasta a urmat sinodul, la 11¹/₂, a. m. În cuvântul de deschidere preș. Dr. Dăianu a insistat de nou, cu căldură, pentru armonia frățească dintre preoți și învățătorii. Arată cum cultura și cultul lui Dzeu sunt concepțiuni înrudite, ca și cuvântul «cult» și «cultură», îndeamnă pe slujitorii bisericii și școlii să fie, cum au fost totdeauna la noi: ca doi ochi într'o lumină, ca doi brazi într'o tulpină,

Constituindu-se sinodul, a ales o comisiune de trei, care să cerceteze rapoartele, rațiunile și să verifice protocolul sinodului. A fost ales un preot: Ioan Isaicu, din Feneșul săsesc, un învățător: Ales. David din Șardul ungiuresc și un țeran, curatorul primar Ioan Drăgan din Popfalău. După raportul prezidial — în care s'a relevat și iubileul Papei și al Maiestății Sale, cu omagiale cuvinte de devotament, între aprobările tuturor și s'a dat o icoană despre starea bună-rea a districtului — s'a încheiat ședința la ora 1 d. a.

La 2^{1/2} s'a redeschis ședința și raportând comisiunea, s'au aprobat socotelile fondului pe 1908, budgetul pe 1909 — acum conform statutelor — și s'a ales cassar nou: Valer Pop din Cluj-Mănăștur; controlor: Ioan Isaicu din Feneș; bibliotecar: Aurel Hățegan din Cluj.

În vederea proiectului primejdios de congruă și a îmbunătățirii fondului de pensiuine sinodul și-a exprimat dorința de a se convoca sinodul archidiecezan.

— Aviz! La filiala institutului »Economul« din Gherla a fost numit în ședința dela 31 Decembrie 1908 jurisconsult al filialei D-l Dr. Cornel Rus avocat în Gherla, care în aceasta calitate face parte din comitetul de cenzură prezidiat de dirigentul filialei. În urma acestei numiri dirigentul de până acum al filialei Domnul Nicolau Tincu în considerarea relațiunilor de afinitate, în care se află cu Domnul Dr. Cornel Rus, a văzut incompatibil postul său și dorind de a înlătura chiar și aparența unui nepotism, a stăruit pe lângă direcțiunea institutului să i-se primească retragerea dela conducerea filialei. — Aprețind acest motiv direcțiunea a primit abdicerea Domnului Nicolau Tincu, hotărând să-i exprime mulțămirea protocolară pentru distinsel servicii aduse în curs de 3 ani pentru înflorirea filialei noastre din Gherla.

Direcțiunea »Economului«.

— Corul reuniunii meseriașilor din Cluj a avut o frumoasă serată la 20 Dec. în sala școalei de fete din Cluj. S'a cântat, s'a declamat și s'a cetit, adunându-se din contribuiri benevole și o frumoasă sumă pentru »reuniune«.

— Pentru darurile de Crăciun ce urmează a se împărți copiilor dela școala din Cluj, corpul învățătoresc a arangeat în 29 Dec. cu elevii o serată, care a beneficiat peste 50 cor. Colecta e deschisă.

— Emil Petran, nou hirotonitul preot, fiul parochului din Almașul mare a fost introdus, la 29 Dec. n. în parochia sa Lăpuu, de care se ține interimal și Stoborul, spre marea bucurie a poporului.

— Din Macedonia. Dăm câte-va chipuri (pag. 694) din Macedonia, pe cari le publică A. Episcopul din București R. Metzhammer, în broșura sa: „*Währendar Revolution durch Mazedonien*“ despre care vom vorbi mai pe larg într'un număr viitor. În fața evenimentelor ce stăpânesc de asupra Balcanului, noi cei din Carpați, ne gândim cu duioșie la frații nostri din împărăția otomană,

Cărţi — Reviste — Ziare.

Poezii postume de T. Robeanu.

Dr. G. POPOVICI.

În »Biblioteca Minervei« — aceasta nouă pornire culturală a esecelentului institut, care a provocat şi casa Soce: din Bucureşti, ca să pornească, în acelaşi timp, în acelaşi format şi aproape în aceeaşi formă »Biblioteca românească«, — s'au publicat (nr. 6) într'o colecţiune, poeziile remase după regretatul luptător Bucovinean, Dr. George Popovici, care s'a fost sfârşit aşa de tragic în vara anului 1905.

Nu sunt creaţiunile unui geiu mare poetic, dar fiind că ne vin, ca o înviere a memoriei unui suflet bun, de care ne doare inima că l'am pierdut, le primim ca o relicvie scumpă, şi le cetim cu interes, pentrucă ne face ilusia, că sufletul, ale cărei înfloriri sunt, pare că ar mai trăi între noi.

La urmă însă, când le-am isprăvit, regretul, durerea pierderii unui aşa de cult şi inimos bărbat, ne arde şi mai mult, şi ne impune întrebarea: de ce a murit, de ce s'a svârlit morţii, în floarea vârstei, de 42 de ani, un astfel de bărbat, tocmai când fraţii sei, cei din Bucovina, şi cei ce-l cunoşteau şi iubiau de pretutindenii, aşteptau aşa de mult dela ei?

Era un bărbat frumos, cult; stăpânia mai multe limbi, şi vorbea ca un orator; era jurist, cu întemeiate nădejdi la o catedră de universitate; apoi era deputat în dieta imperială, cunoştea bine cauza naţională pe care o reprezenta cu căldură şi o privia ca un spirit ales în toată lărgimea ei de spaţ şi timp, în toată îndinderea ei istorică şi teritorială. De ce a trebuit să-l pierdem fără vreme, tocmai pe un atare bărbat ca şi care avem aşa de puţini pretutindena?

Întrebarea aceasta ne chinue cetind volumul posesiilor postume.

Bietul om, pare că şi-a prevăzut soartea, căci la 1885 (era de 22 ani) scria, cu pesimismul nenorocit al lui Eminescu, aceste versuri, sub titlul „Finis“:

Fără veste, fără nume, am să ies din lumea lor:
Nici un ochiu de azur n'a plânge, nu s'a stinge nici o stea.
Numai poate un glas de clopot va 'ncerca o tânguire
Şi un dascăl sur şi gârbov va rosti un tatăl-nostru

Dacă în această strofă n'a prevăzut adevărul întreg, în cea care urmează e aproape profetic:

Lângă tine ei m'or pune, o iubit şi palid tată,
Mut zaci tu, şi rece-i fruntea şi închis e ochiul sfânt,
Ce 'n jellri fără cuvinte mă vedea de lacrimi plini,
Rătăcit în labirinturi de păcat şi nebunie.

În acest tată, palid şi cu lacrimi, se reoglindează întreg poporul românesc, care-şi plânge fii mari, „rătăciţi în labirinturi, departe de cărarea bună şi oablă a cuminţeniei sale credincioase.

E, pare, un blăstăm greu, ce apasă de mult, de mult, asupra tuturor, celor ce cuprind întreg mersul lucrurilor noastre; sub greutatea lui se cutropesc atâtea suflete și se sfarmă atâtea minți.

Poesia intitulată „Fantasie“, în care se evocă cu succes figura lui Bolintinean și se analizează cuprinsul lirei aceluși „dulce bard din Bolintin“ — ne conduce la aceasta idee. „Fantasia“ aceasta este între „poesiile postume“ ale lui Robeanu mai aproape de adevărata *poesie*, și mai aproape de autor, așa cum l'am cunoscut în viață: robul devotat al idealului național. * *

Revista Teologică (nr. 12) împlinește anul al II și anunță pentru viitor urcarea prețului de abonament la 8 cor. E puțin. În nrul acesta își împlinește earăși foarte cinstit darorința de organ public față cu broșura desp. »Cluj« al »Asociațiunei« despre bar. Vas. Vop, resumând în mod inteligent cuprinsul ei și apreciând obiectiv și cinstit faptul din care a răsărit, sub titlul așa de expresiv, și potrivit și atitudinii ei: *O. datorință*; cu minte împlinită. Cele lalte organe de publicitate, fără deosebire de confesiune fie politică, religioasă, ori de partit pot să învețe ceva dela aceasta modestă revistă teologică.

Sămănătorul continuă publica eselenți articoli de filosofie politică de A. C. Popovici.

»*Ion Creangă*.« Am primit un interesant număr (5) din revista poporală dela Bărlad, singură în felul ei. Apare lunar, și costă numai 6 lei la an.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Poșta Redacției!

* »*Sfârșit de toamnă*« *Dedicată* (d-lui I. R.). *Recunoștința* e frumoasă — și noi o știm prețui; dar, ca sentimentele aceste ale DT. să poată străluci și pe paginile Răvașului, se mai recere ceva, anume: dibăcia de-a-le turna în cuvinte. Cetește mult și cu luare aminte literatură frumoasă clasică și modernă. Când vei simți putere mai încearcă; — de vei izbuti, nu vei afla nici la noi porți zăvorite.

— »*Luctor et emergo*«. Va apărea. Pentru nrul aceasta a fost imposibil.

Beiuș. Pentru ca să facem loc actualităților, a trebuit să rămână pe alt numer și »*Amintirile din Scandinavia*«. Dar vor apărea negreșit.

-- »*Înima omenească*«. e totdeauna actuală; va apărea, când va avea loc.

-- *Cernăuți*. Nici de astădată nu s'a putut. Îi va veni însă rândul și »*Surei*«.

-- *Dr. B.* Sperăm că nu te superi, că am mai cedat și altuia locul »*revistei bis*«. E nou. Cât pentru »*Sic est*« ni-se pare că ai nimerit, că nu e dovedit să fie român, și încă chiar din *Blaj*; nu ne vine a crede, mai curând presupunem că e ficție *ad hoc*, cu anumit scop. A doua chestie, ce o tratezi ni-se pare inoportună. Într'o scrisoare mai mult...

Zepa. Nimica? Poate anul nou să se înceapă cu buni auguri...!

Registrul publicațiilor din „Răvașul“

1908.

CULTURALE

Adunarea «Asociațiunei» la Șimleu	454	Crăciunul Impăratului, de Al. Ciura	657
Adunarea «Reuniunii învățătorilor»	301	Christos a înviat, de George Șuta	221, 241
Anuare despre gimnaziile rom. de I. R. Trandafir pag.	433, 558	Credința părinților noștri, de Aurel C. Popovici	275
Archiducele Leopold-Salvator	378	Defraudanții dela Lupta	639
Atitudinea archiereilor noștri și purtarea presei față de archierei	605	Din păcatele noastre	30
Autonomia bisericei rom. unite	84	Direcțiunea noastră (a «Răvașului»)	65
Biblia pentru popor	450	Documente contimporane, de N. Iorga	141
Biserica ortodoxă din Rusia	50	Documente: Sine ira et studio	185
Blajul și meseriașii rom. Discursul steagului de Dr. A. Bunea	325	Două biserici	26
Chestiuni sociale	571	Frații din Macedonia	51
Chrisostom — Sărbările Chrisostom în Roma	87	Fundamente și iluzii, de Aurel C. Popovici	203
— Festivitățile Chrisostom în Roma și României pag.	84	Inmormântarea D-lui, Trilogia lui Festhy, de Al. Voinea	163
— Despre botezul Domnului trad. N. Cârstea și Al. Voinea	15	Impăcarea Bucoveninilor pag.	571
— Chrisostom și viața modernă, Dr. Iacob Radu pag.	69	Intru pomenirea cantorului Iacob Mureșan	504
— Din scrierile Sf. I. Chrisostom, N. Cârstea pag.	241	Iubileul «Gazetei Transilvaniei»	181
		Iubileul Maestății Sale	640
		Judecătorii noștri	378
		La începutul anului 1908 pag.	23
		Memoria lui Vulcan în Beiuș	690
		«Neamul Românesc» despre chestiuni bisericești	607

- Nemţii şi Polonii. Enric Sienkiewicz, trad. de N. Cârstea 99
- Niculăe Agârbicean, de A. Dobrescu 111
- Nisuiţe etice, de episcop. Prohászka 10
- Papa şi Românii 312
- Pastorala istorică a unui metropolit din România pag. 602
- Pelerinajul Românilor la Roma . . . 108, 348, 422
- Peatra libertăţii. (După şase decenii) 618
- Pensiunea preoţilor şi preuteselor 460
- Regenerarea morală 23
- Religie şi ştiinţă, de N. O. Brânzeu 156
- Religiune şi ştiinţă, trad. Dr. F. Savicki 47
- Repriviri şi probleme, Iustin pag. 37, 105
- Revista politică 629
- Revista şcolară, Al. M. 611
- Roma, I. G. 306
- Scrisoare din Bucovina, pag. 545, 675
- Semne mai bune, d. Dr. I. Florian 638
- Un cuvânt cuminte. Discursul dlui Bârseanu 500
- Unitatea culturală 373
- Un teolog bărbat de stat 29
- Istorice.**
- Contribuiri la ist. Ardealului de Nord de M. N. 34 66
- Din Bătrâni 46
- Numărul jubilar al »Gazetei Transilvaniei« de I. Volbură 446, 577
- Românii la conciliul din Florenţa, de Stefan Pop 214, 281, 221, 390, 523, 593 696
- Urme istorice din 1658—1760 43, 78, 140, 286, 591, 670

LITERARE

a) Proză.

- Ceasuri de dimineata. d. I. Agârbiceanu 129, 274.
- Ce este critica biblică 703
- Clericii din Gherla la Şimleu 662.
- După un an de A. Melin 290
- Filimon gornicul de Ioan Isaic 147
- Foametea din 1628 în ţinutul milanez trad D. Tomescu. 528
- Jalea îngerului de I. E. Oltean 681
- Judecata proştilor trad. de Valentin Drăgan 239
- Lelea: G. Brânduş Săcăşanu 620
- Moaşte sfinte de Ariton M. Popa 207
- O călătorie cu crai de A.T. 5
- Şipotul la »omul mort«. de Ioan Plopu 80
- Străjerul Farului (H. Sienkiewicz) trad. Ilie E. Torouţiu 406

Vestitorii sărbătorilor. Alex. Ciura	1
Zile de durere I. E. Oltean	143

b) Poezie.

Cântece pop. din Bucovina cul. d. I. E. Oltean 247, 405, 421, 565.	
Cea fost odată Al. P. Dafin	239
Două lumi de P. Dafin	458
Dreizehnlinden (de F. W. Weber) trad. I. Roşioru 386, 513, 604.	
Icoane vechi I. Roşioru	296
Isus pe apă, Cincinat Pa-velescu	77
La priveghiu, I. Roşioru	33
La viaţă, Al. Dafin	280
Liniste, Ion Roşioru	135
Mamei, Al. Dafin	637
Meditaţie, Aron Cotruş	695
Melancolie de toamnă de Aron Cotruş	535
Ninge de Dafin	86
Paedagogium trad. Ion Roşioru	193, 200
Poezii pop. din America cul. de N. Cârstea 289 324, 389, 431, 544.	
Primăvara fragment din Christian E. Kleist trad. I. E. Oltean	285
Rugăciune de I. Roşioru	674
Scrisoare—acasă Ion Roşioru	155
Sonet I. Roşioru	14, 377
Sonet Şt. Braborescu	336
Strofe uitate D. Petrino	623

Suferinţa, de Al. Dafin	660
Tâlharul pe cruce de Al. P. Dafin	289
Vremea Al. Dafin	637

c) Bibliografie.

(Scriitori, scrieri, reviste-ziare).

Baron Vasile Popp	623
»Biserica şi şcoala«	31
Călimdarul revistei »Ramuri« A. Melin	225
»Cântarea cântărilor« de Corneliu Moldovanu	341
»Convorbiri critice«	188
»Convorbiri literare«	60
Chestia Unirei Bisericilor de Virgil Pop	648
Constantin D. Crăciunescu	462
Cronică literară de P. Partenie	337
Cugetări de Adina G. Olănescu N. Cârstea	340
Cultura în Ardeal de St. C. Ioan	27
Despre meşteşugul pescuitului în Ardeal.	303
»Drapelul«	31
Din zile senine, de Emil A. Chiffa	347
Ediţiunile Minervei	346
»Familia Română«	342
Hârtii vechi com. d. N. Cârstea	224
Impresii din Macedonia, de R. Netzhammer.	650
»Isus Christos şi viaţa modernă« de Prohaszka	245
La jub. lui Tolstoj N. Cârstea	536
Lexiconul rom. din Caloceia P. S. R.	245
»Martirii« (rom. de Const. Hodoş) Reflecţii în trecut de D. Tomescu	210

Nouă Revistă Română . . .	510
O nouă ediție a poeziilor lui Eminescu A. P.	40
Petru Maior—plagiator? . . .	55
Poezii postume de T. Robeanu pag.	715
Propovedaniile lui Sam. Clain și Petru Maior de G. Tul- bure	439
»Quo vadis« — românește — de Haralamb Lecca	58
Recăsătoria preoților de Dr. E. Voitschi	57
«Revista Teologică» despre »Ră- vaşul«	627
»Ramuri«	61, 343
Revista Teologică	59, 649
»Românul literar«	63
»Unirea«	31
Viața lit. și artistică	190
Un logofăt zugrav și gramatic. — Mateiu Voileanu, de Dr. Elie Dăianu	45
Un molitevnic calvinesc pentru Români de Dr. E. Dăianu	168
Vieți fără țintă. — «Însămnările lui Manea» — de D. To- mescu	136

Răvaşul Clujului.

Adevărul asupra situației din Cluj de Dr. V. Poruțiu adv.	228
Adunarea Reuniunii sodalilor rom. din Cluj.	166
Adunarea »Economului«	186
Cantina școlară	381
Concertul reuniunii sodalilor	374
Daruri bisericeii și școlaei din Cluj.	242

Despărț. Asociațiunei	379
Economul inst. de credit și eco- nomli	120
Fondul pentru înființarea unei scoa- le rom. de fete în Cluj	352
Răvaşul Clujului	652, 379
Se caută plastograful	654
Serata reuniunii femeilor	299
Trei ani din viața parohiei Cluj, adunarea credincioșilor	465

Ilustrațiuni.

1. Ascanlo D. Olanescu	80
2. George Barițiu	167 446
3. Bar. Lad. Vas. Pop.	574
4. Andreiu Bârseanu	454
5. Dela serbările Chrisostom în Roma	297
6. »Ecce homo.« tablou de Mun- kácsy	416
7. »Il Crocifisso blasfemo« după G. Rafael	925
8. Inmormântarea Domnului — Feszthy	152
9. Isus înaintea lui Pilat (Mun- kácsy)	400
10. Isus răstignit	208
11. Golgotha	432
12. Haralamb Lecca	58
13. A. Mocsonyi portret	623
14. Peregrinajul Românilor la Roma, (tablou)	592
15. Ioan Petran	575
16. Piața independenței în Con- stanța	13
17. Sienkievicz Encic	99
18. Vederi din Macedonia.	694
19. Dna Ioana Bădilă, n. Mol- dovan	709

Cea mai bună pogace pentru câni

este și rămâne

Pogacea pentru câni a lui Fattinger

care dintre toate mijloacele de nutriție de acest soi posedă cea mai bună compoziție și efect de nutrire.

50 Kg. Cor. 23.— 5 Kg. liber de porto Cor. 3.20

Puppy-Bisquit a lui Fattinger

pentru câni tineri.

50 Kg. Cor. 26.— 5 Kg. liber de porto Cor. 3.50

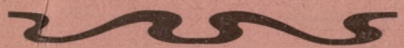
Prospecte libere de porto prin Fabrica de păgăci patent pentru câni și nutremânt pentru gaște în Wiener Neustadt.

Peste 250 de prime premii.

Mijloacele de nutriție ale lui

Fattinger să pregătesc sub controlă veterinară 1—20

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„THE STANDARD“

fondată în anul 1825.

Efectuește **asigurări pe viață**
pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incaso anual
Cor.: 34,600.000

Avere proprie
Cor.: 274,000.000

Dividende solvite
Cor.: 170,900.000

Despăgubiri de viață
Cor.: 570,000.000

Agentura generală pentru Transilvania:

Cluj. Strada Ferencz-József Nr. 17.

Filiala pentru Ungaria:

**Budapesta, Strada Kossuth-Lajos nr. 4
în Palatul Standard. (Casa proprie).**

Centrala generală:

Edinburg. (Anglia).

La tipografia
»CARMEN«
în Cluj
se află de vânzare

„ROMANA“

(pe note)

de Tunarul.

Prețul unui esempl.

2 cor. 50 fil.

Institutul indigen de asigurare

Fondat la
1868

„Transsylvania“

Fondat la
1868

se recomandă pentru încheierea de
*Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre pe cheltuelile
înmormântării etc.* în toate combinațiile și cu tarifele cele
mai ieftine.

Valori asigurate: **105 milioane cor.** Despăgubiri prestate: **7 milioane coroane.**
Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.

Acușitori buni se caută în condițiuni favorabile.

Agentura generală în Cluj, Emketer 16

Asigurări se pot face la »Economul« și la Agentura
»Transilvaniei« în Cluj.

Predici pe Dumineci și serbători

vol. I. și II. legat în pânză și piele 7 cor. 30 fil. poșt.

Institut de artă și industrie
bisericească

Rétay & Benedek în Budapesta

VI., str. Váczi utca nr. 59.

Mare magazin de tot felul de rekvizite
bisericești, anume: falioane, ornate diaconști
stiehare, prapori, steaguri, potire, ciborii, crici
feșnice, candelabre, platenițe, icoane de înclî-
nat, iconostase, icoane de hram etc. cu prețuri
convenabile. Listă de prețuri și proiecte
despre ele să trimit cu plăcere.

Institutul nostru de sculptură, cel mai
mare în țeară, pregătește: iconostase, altare,
mese de proscomodie, amvoane, cadre de
icoane portative, sfeșnice stabile, etc. În
execuție frumoasă și cu prețuri echitabile.

Primim pictarea bisericilor. Pentru co-
mande de acestea trimitem gratis un spec-
ialist al nostru la fața locului. Proiecte
și preliminară de spese trimitem bucuros.,

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj—Kolozsvar.